

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 14. aprillil 2011¹

I.	Sissejuhatus	I - 10444
II.	Vaidluse taust	I - 10445
III.	Menetlus Euroopa Kohtus	I - 10447
IV.	Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise taotlus	I - 10448
A.	Kaitseõigused (teine ja kolmas väide)	I - 10449
1.	Õigus tutvuda toimikuga (teine väide)	I - 10450
a)	Teise väite vastuõetavus	I - 10452
b)	Teise väite põhjendatus	I - 10452
2.	Õigus olla ära kuulatud (kolmas väide)	I - 10456
a)	Kolmanda väite esimene osa	I - 10456
b)	Kolmanda väite teine osa	I - 10457
c)	Vahekokkuvõte	I - 10460
B.	Õigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul (apellatsioonkaebuse esimene väide) ..	I - 10460
1.	Nõuded menetluse kestuse hindamisele (esimese väite esimene ja teine osa) ..	I - 10461
a)	Sissejuhatav küsimus, kas Solvay väited on tulemusetud	I - 10461

1 – Algkeel: saksa.

b)	Vajadus anda menetluse kestusele terviklik hinnang (esimese väite esimene osa)	I - 10462
c)	Väide põhjenduste puudulikkuse kohta (esimese väite teine osa)	I - 10464
2.	Menetluse ülemäära pika kestuse õiguslikud tagajärjed (esimese väite kolmas kuni viies osa)	I - 10465
a)	Nõue tõendada kaitseõiguste kahjustamist (esimese väite kolmas osa) ...	I - 10465
b)	Menetluse kestuse tagajärjed Solvay kaitsevõimalustele käesolevas asjas (esimese väite neljas osa)	I - 10468
i)	Väide põhjenduste puudulikkuse kohta	I - 10469
ii)	Väide materiaalõigusnormi rikkumise kohta	I - 10469
iii)	Veel mõned väited	I - 10471
iv)	Vahekokkuvõte	I - 10471
c)	Solvay väidetav loobumine trahvi vähendamisest (esimese väite viies osa)	I - 10472
3.	Vahekokkuvõte	I - 10473
C.	Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine	I - 10473
D.	Esimeses kohtuastmes esitatud hagi kohta otsuse tegemine	I - 10474
1.	Õigus tutvuda toimikuga	I - 10474
2.	Õigus olla ära kuulatud	I - 10475
3.	Õigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul	I - 10475
4.	Vahekokkuvõte	I - 10478

V. Trahvi vähendamise taotlus	I - 10478
A. Sissejuhatav märkus	I - 10479
B. Trahvi vähendamine	I - 10480
1. Haldus- ja kohtumenetluse ülemäära pikk kestus	I - 10481
2. Trahvi vähendamise ulatus	I - 10484
VI. Kohtukulud	I - 10486
VII. Ettepanek	I - 10486

I. Sissejuhatus

1. Euroopa Kohus apellatsioonikohtuna tegeleb Solvay/CFK juhtumiga nüüd juba teist korda.²

2. Käesolev menetlus on tihedalt seotud paralleelselt poolelioleva menetlusega kohtuasjas C-109/10 P: Solvay vs. komisjon. Mõlema kohtuasja algus ulatub tagasi Euroopa soodaturul 1980. aastatel toimunud sündmustele, mille tulemusel alustas Euroopa Komisjon 1989/1990. aastatel konkurentsioiguslast menetlust.³

2 – Esimese apellatsioonimenetluse kohta vt Euroopa Kohtu 6. aprilli 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-287/95 P ja C-288/95 P: komisjon vs. Solvay, EKL 2000, lk I-2391.

3 – Vt täiendavalt sissejuhatust minu tänase kuupäevaga ettepanekus kohtuasjas C-109/10 P: Solvay vs. komisjon, punktid 1–6.

3. Käesoleva vaidluse ajendiks ei ole siiski mitte turgu valitseva seisundi kuritarvitamise aspekt, vaid kartellikokkulepe, mille tagajärg oli Euroopa Komisjoni tuvastuste kohaselt ajavahemikus 1987–1990 turgude jagamine Belgia ettevõtja Solvay⁴ ja Saksa ettevõtja CFK⁵ vahel. Seetõttu määras komisjon Solvayle kahel korral (1990. ja 2000. aastal) trahvi, mille vastu see ettevõtja end kuni praeguse ajani kohtus kaitseb.

4. Praeguses staadiumis vaidlevad menetlusosalised peamiselt veel kahe põhjapaneva tähtsusega õigusküsimuse üle, millest üks puudutab toimikuga tutvumise

4 – Solvay SA (endine Solvay et Cie SA) on Belgia õiguse alusel asutatud aktsiaselts, kes tegutseb farmaatsia-, keemia-, plasti- ja töötlemissektoris.

5 – Chemische Fabrik Kalk GmbH.

õigust – eelkõige menetlustoimikute ühe osa kadumise tagajärgi – ja teine mõistliku menetlusaja põhimõtet.

läbiotsimised („uurimised“) mitme soodaturul¹⁰ tegutseva ettevõtja, muu hulgas Belgia ettevõtja Solvay¹¹ äriruumides. Hiljem hankis komisjon asjaomastelt ettevõtjatelt täiendavat teavet.

5. Etteheite menetluse ülemäära pika kestuse kohta esitab Solvay muuhulgas paralleelselt käesoleva apellatsioonimenetlusega ka kaebuses Euroopa Inimõiguste Kohtule, mis on suunatud liidu kõigi 27 liikmesriigi vastu ning tugineb EÕIK⁶ artikli 6 lõike 1 väidetavale rikkumisele.⁷

7. Pärast uurimiste lõppemist heitis komisjon Solvayle esiteks ette osalemist kartellikokkulepetes ja teiseks turgu valitseva seisundi kuritarvitamist soodaturul.

II. Vaidluse taust

6. Nagu Üldkohus tuvastas,⁸ viis Euroopa Komisjon 1989. aasta aprillis vastavalt määruse nr 17⁹ artiklile 14 ette teatamata läbi

8. Käesolevas menetluses käsitletakse üksnes ühte komisjoni tuvastatud kartellikokkulepetest¹². Komisjon tuvastas, et Solvay ja CFK sõlmisid kokkuleppe, mille alusel jagasid mõlemad ettevõtjad omavahel „alates ligikaudu 1987. aastast kuni vähemalt 1990. aasta lõpuni“ soodaturu. Solvay tagas CFK-le Saksamaal

6 – Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon („EIOK“, alla kirjutatud 4. novembril 1950 Roomas).

7 – Solvay kaebus Euroopa Inimõiguste Kohtule kannab kuupäeva 26. veebruar 2010 ja on käesolevas menetluses lisatud nimetatud ettevõtja apellatsioonkaebusele.

8 – Vt selle ja järgneva kohta Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-58/01: Solvay vs. komisjon, EKL 2009, lk II-4781 (edaspidi ka „vaidlustatud kohtuotsus“) punktid 5–42, ning täiendavalt samuti paralleelses menetluses tehtud Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-57/01: Solvay vs. komisjon, EKL 2009, lk II-4621, punkt 22.

9 – Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus (EMÜ) nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3).

10 – Soodat kasutatakse klaasi tootmiseks (raske sooda) ja keemiatööstuses ning metallide töötlemisel (kerge sooda). Eristada tuleb looduslikku soodat (raske sooda) ja sünteetilist soodat (raske ja kerge sooda). Looduslikku soodat saadakse tronaamaagi peenestamise, puhastamise ja põletamise teel. Sünteetiline sooda tekib keedusoola ja lubja reaktsiooni tulemusel protsessis „ammoniaak – sooda“, mille töötasid 1863. aastal välja vennad Solvayd.

11 – Peale Solvay puudutasid uurimised ka ettevõtjaid AKZO, CFK, Imperial Chemical Industries (ICI), Matthes & Weber ja Rhône-Poulenc. Nende uurimiste aluseks oli komisjoni 5. aprilli 1989. aasta uurimise määramise otsus, mida täiendatakse eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuse T-57/01: Solvay vs. komisjon punktis 19.

12 – Mis puudutab komisjoni tuvastust, et Solvay kuritarvitas turgu valitsevat seisundit, siis viitan ma oma tänast kuupäeva kandvale ettepanekule Euroopa Kohtu menetluses olevas paralleelses kohtuasjas C-109/10 P: Solvay vs. komisjon.

sooda iga-aastase minimaalse müügikoguse, mis arvatati CFK 1986. aasta müügikoguse alusel, ning hüvitas CFK-le mis tahes puudujäägi, ostes temalt tagatud minimaalse müügikoguse saavutamiseks vajaliku koguse.¹³

2000. aastal ilma järgmisi menetlussamme tegemata¹⁷ – eelkõige ilma, et Solvay oleks uuesti ära kuulatud – vastu teise otsuse, mis seekord tugines EÜ asutamislepingu artiklile 81 koostoimes määrusega nr 17, milles Solvayle¹⁸ määrati uuesti trahv muutumatuks jäänud summas (otsus 2003/5/EÜ).¹⁹ Viimane otsus on käesoleva kohtumenetluse lähtepunktiiks.

9. Selles kartellikokkuleppes osalemise eest määras komisjon 1990. aastal esimeses otsuses vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklile 85 koostoimes määrusega nr 17 (otsus 91/298/EMÜ¹⁴) mõlemale ettevõtjale trahvi, kusjuures Solvay pidi tasuma ümber arvutatuna 3 miljonit eurot ja CFK ümber arvutatuna 1 miljoni eurot.¹⁵ Kuna esimese otsuse puhul esines siiski vormiviga seoses selle vormistusega, siis tühistas Üldkohus nimetatud otsuse.¹⁶ Seepeale võttis komisjon

10. Üldkohus rahuldab Solvay esimeses astmes otsuse 2003/5 peale esitatud tühistamishagi ainult osaliselt: 17. detsembri 2009. aasta otsusega vähendas Üldkohus küll trahvi suurus 25% võrra 2,25 miljoni euron, kuid jättis ülejäänud osas Solvay hagi siiski põhjendamatu tõttu rahuldamata.²⁰ Selle Üldkohtu otsuse vastu, mille tegemiseni kulus ei rohkem ega vähem kui kaheksa aastat ja üheksa kuud, kaitses Solvay²¹ end nüüd käesoleva apellatsioonkaebusega.

13 – Vt selle kohta eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 23, 27 ja 31.

14 – Komisjoni 19. detsembri 1990. aasta otsus 91/298/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay ja CFK) (EÜT 1991, L 152, lk 16). See on ainult üks neljast otsusest, mille komisjon soodaturul tegutsevatele ettevõtjatele sel päeval saatis. Teistest otsustest on üks otsus suunatud Solvay ja ICI vastu (komisjoni 19. detsembri 1990. aasta otsus 91/297/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/33.133 – A: naatriumkarbonaat – Solvay, ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 1), üks otsus ainult Solvay vastu (komisjoni 19. detsembri 1990. aasta otsus 91/299/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 86 kohaldamise menetlust (IV/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (EÜT 1991, L 152, lk 21) ning üks otsus ainult ICI vastu (komisjoni 19. detsembri 1990. aasta otsus 91/300/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 86 kohaldamise menetlust (IV/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 40).

15 – Tollal 3 miljonit eküüd või vastavalt 1 miljon eküüd.

16 – Üldkohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-31/91: Solvay vs. komisjon (EKL 1995, lk II-1821), kinnitatud Euroopa Kohtu eespool 2. joonealuses märkuses viidatud otsusega.

17 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 247.

18 – Komisjon ei võtnud 2000. aastal enam vastu otsust CFK suhtes ilmselt seetõttu, et nimetatud ettevõtja oli vahepeal sooda tootmise lõpetanud.

19 – Komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus 2003/5/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (ELT 2003, L 10, lk 1; edaspidi ka „vaidlusalune otsus“). Samal päeval võttis komisjon vastu ka 13. detsembri 2000. aasta otsuse 2003/6/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (ELT 2003, L 10, lk 10), mis on paralleelselt Euroopa Kohtu pooleleoleva apellatsioonimenetluse C-109/10 P: Solvay vs. komisjon taustaks.

20 – Eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus T-58/01: Solvay vs. komisjon. Samal päeval tegi Üldkohus ka otsuse paralleelsel menetluses kohtuasjas T-57/01: Solvay vs. komisjon (viidatud eespool 8. joonealuses märkuses); viimane kohtuotsus on Euroopa Kohtu samuti pooleleoleva apellatsioonimenetluse Solvay vs. komisjon (C-109/10 P) esemeks.

21 – Edaspidi ka „apellant“.

11. Kronoloogiliselt võib selle õigusvaidluse siiani läbitud tähtsamad etapid kokku võtta järgmiselt:

– *Haldusmenetlus kuni esimese trahvi määramise otsuseni* Detsember 2000: komisjoni otsus 2003/5 trahvi määramise kohta

Aprill 1989: komisjoni poolt teostatud läbiotsimised – *Kohtumenetlus alates teise trahvi määramise otsuse vastuvõtmisest*

Märts 1990: vastuväiteteatis Märts 2001: Solvay poolt Üldkohtusse esitatud tühistamishagi (T-58/01)

Detsember 1990: komisjoni otsus 91/298 trahvi määramise kohta Detsember 2009: Üldkohtu vaidlustatud otsus (T-58/01)

– *Kohtumenetlus esimese trahvi määramise otsuse tühistamiseks* Märts 2010: Solvay käesolev apellatsioonkaebus (C-110/10 P)

Mai 1991: Solvay poolt Üldkohtusse esitatud tühistamishagi (T-31/91)

Juuni 1995: otsuse 91/298 tühistamine

III. Menetlus Euroopa Kohtus

August 1995: komisjoni apellatsioonkaebus (C-287/95 P) 12. Käesolevas apellatsioonimenetluses palub Solvay

Aprill 2000: apellatsioonkaebuse rahuldamata jätmine – tühistada vaidlustatud 17. detsembri 2009. aasta kohtuotsus;

- vaadata hagi tühistatud punktide osas uuesti läbi ja tunnistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus tervikuna või osaliselt kehtetuks, olenevalt esitatud väidete ulatusest;

IV. Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise taotlus

- tühistada 2,25 miljoni euro suurune trahv, või trahvi tühistamata jätmise korral vähendada seda oluliselt, et hüvitada suur kahju, mis on apellandile tekitatud erakordselt kaua kestnud menetluse tõttu;

15. Solvay palub oma põhitaotluses, mille toetuseks ta esitab kolm väidet, vaidlustatud kohtuotsuse tühistada. Käsitlen neid väiteid muudetud järjekorras: õigusliku hinnangu alguses arutan ma menetlusõiguslikke probleeme, mis on seotud toimikuga tutvumise õigusega ja õigusega olla ära kuulatud (vt allpool, A jagu), ning selle lõpus käsitlen menetlusõiguslikke probleeme seoses õigusega asja arutamisele mõistliku aja jooksul (vt allpool, B jagu).

- mõista apellatsiooniaseme ja Üldkohtu kohtukulud välja komisjonilt.

13. Komisjon palub omalt poolt

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ning

16. Kuigi käesolevale juhtumile kohaldati veel vana määrust konkurentsimenetluste kohta määruse nr 17 redaktsioonis, ei ole tõstatatud õiguslikud küsimused ka ajal pärast konkurentsimenetluse uuendamist määrusega (EÜ) nr 1/2003²² mingil määral oma tähtsust minetanud.

- mõista kohtukulud välja apellandilt.

17. Erinevalt kohtuasjast C-109/10 P²³ ei käsitleta käesolevas asjas materiaalõiguslikke probleeme seoses EÜ artiklite 81 või 82 (nüüd ELTL artiklid 101 või 102) kohaldamisega.

14. Euroopa Kohtus toimus apellatsioonkaebuse üle kõigepealt kirjalik menetlus ning seejärel arutati asja 18. jaanuaril 2011 kohtuistungil. Kohtuistung korraldati ühiselt kohtuasjades C-109/10 P ja C-110/10 P.

22 – Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205). Selle artikli 45 teise lõigu kohaselt kohaldatakse määrust alates 1. maist 2004.

23 – Vt minu tänase kuupäevaga ettepanek kohtuasjas C-109/10 P, punktid 17–122.

A. Kaitseõigused (teine ja kolmas väide)

18. Apellatsioonkaebuse teise ja kolmanda väitega heidab Solvay sisuliselt ette tema kaitseõiguste kahjustamist.

19. Igas menetluses, mis võib kaasa tuua karistuse määramise, eriti trahvi või karistumakse määramise, on kaitseõiguste tagamine liidu õiguse aluspõhimõte, mida Euroopa Kohtu praktikas on korduvalt kinnitatud.²⁴ Vahepeal on see kodifitseeritud ka põhiõiguste harta²⁵ artikli 41 lõike 2 punktis a ja artikli 48 lõikes 2.

20. Solvay teise ja kolmanda väite raames esitatud etteheited on põhimõttelise tähtsusega ja annavad Euroopa Kohtule võimaluse täpsustada oma praktikat kaitseõiguste kohta konkurentsioiguse alases haldusmenetluses.

24 – 14. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-550/07 P: Akzo Nobel Chemicals ja Alkros Chemicals vs. komisjon jt (EKL 2010, lk I-8301, punkt 92); vt ka 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl vs. komisjon („Thyssen Stahl”, EKL 2003, lk I-10821, punkt 30) ja 3. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P: Papierfabrik August Koehler vs. komisjon (EKL 2009, lk I-7191, punkt 34).

25 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta kuulutati kõigepealt pidulikult välja 7. detsembril 2000 Nice'is (EÜT 2000, C 364, lk 1) ja seejärel veel kord 12. detsembril 2007 Strasbourgis (ELT 2007, C 303, lk 1, ja ELT 2010, C 83, lk 389).

21. Need väited on seotud järgmise protseduurilise käiguga:

– Enne käesolevas asjas esimese, 1990. aasta trahvi määramise otsuse (otsus 91/298) tegemist andis komisjon Solvayle võimaluse vastuväiteteatise alusel seisukoha võtmiseks.²⁶ Toimikuga tutvumist selle tegelikult mõttes Solvayle siiski ei võimaldatud; ettevõtja käsutusse anti üksnes nende süüstavate dokumentide koopiad, millele komisjon omal ajal oma vastuväiteteatise tugines.²⁷ Selle eesmärk oli „lihtsustada menetlust”.²⁸

– 2000. aastal, seega enne teise, käesolevas asjas vaidlusaluse trahvi määramise otsuse (otsus 2003/5) vastuvõtmist Solvayd uuesti ära ei kuulatud,²⁹ samuti ei võimaldatud tal tookord toimikuga tutvuda.³⁰

– Alles teises Üldkohtu menetluses (kohuasi T-58/01) esitas komisjon osa haldusmenetluse toimikuid, mida Üldkohtus oli temalt menetlust korraldavate

26 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 7 ja 10.

27 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 7, 242 ja 243.

28 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 243.

29 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 25 ja vaidlusaluse otsuse põhjendus 70.

30 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 247 ja 248.

meetmetega mitu korda palunud.³¹ Solvay sai paljude dokumentidega, millele tal kunagi varem ei olnud juurdepääsu olnud, tutvuda kohtu kantseleis. Ettevõtja sai ka võimaluse esitada Üldkohtule oma märkused selle kohta, kas need dokumendid olid tema kaitse jaoks tarvilikud.³²

- Üldkohtus pidi komisjon möönma, et ta ei suuda oma menetlustoimiku puuduvat osa – täpsemalt öeldes viit kausta – enam üles leida.³³ Komisjon ei suutnud Üldkohtule esitada ka puuduvate dokumentide loendit.³⁴

22. Seda arvesse võttes väidab Solvay ühelt poolt, et on rikutud tema õigust tutvuda toimikuga (teine väide, vt selle kohta allpool 1. jagu) ja teiselt poolt, et on rikutud tema õigust olla ära kuulatud (kolmas väide, vt selle kohta allpool 2. jagu).

1. Õigus tutvuda toimikuga (teine väide)

23. Kaitseõiguste tagamise põhimõttest tulenev õigus tutvuda toimikuga tähendab, et komisjon peab võimaldama asjaomasel

ettevõtjal põhjalikult uurida kõiki uurimistoi-
mikus olevaid dokumente, mis võivad oma-
da tähtsust tema kaitse seisukohast. Need
hõlmavad nii süüstavaid kui ka õigustavaid
dokumente, välja arvatud teiste ettevõtjate
ärisaladused, komisjoni asutusesised doku-
mendid ja muu konfidentsiaalne teave.³⁵

24. Vaidlust ei ole selle üle, et Solvay sai hal-
dusmenetluses tutvuda ainult menetlustoim-
ikuga nende osadega, mida komisjon kasutas
vaidlusaluses otsuses ettevõtja vastu. Arvuka-
tele muudele menetlustoimikus olevatele do-
kumentidele, millega Solvayl oleks olnud oma
kaitseõiguste alusel samuti õigus tutvuda, ei
võimaldatud ettevõtjale juurdepääsu. Sellega
rikkus komisjon olulist menetluseeskirja,³⁶
milleks on õigus heale haldusele.³⁷ Sellist
menetlusnormi rikkumist ei saa pärast vaid-
lusaluse otsuse tegemist enam heastada,

31 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 40–48.

32 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 50 ja 51.

33 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 48, 49 ja 254.

34 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 49, 246 ja 256.

35 – 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasja-
des C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P,
C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt vs. komis-
jon („Aalborg Portland”, EKL 2004, lk I-123, punkt 68), ja
1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-407/08 P: Knauf Gips
vs. komisjon („Knauf Gips”, EKL 2010, lk I-6375, punkt 22).

36 – Sellest menetlusnormi rikkumisest lähtub ka Üldkohus
vaidlustatud kohtuotsuse punktides 245–248.

37 – Vt selle kohta põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punkt b.

eelkõige mitte üksikute dokumentide esitamisega mõnes hilisemas kohtumenetluses.³⁸

25. Praeguses staadiumis käsitlevad menetlusosalised üksnes küsimust, kas Üldkohus oleks pidanud vaidlusaluse otsuse komisjoni poolt menetlusnormi rikkumist arvestades tühistama. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt toob nimelt menetlusnormide rikkumine toimikutega tutvumisel haldusmenetluses kaasa komisjoni otsuse tühistamise üksnes juhul, kui sellega kaasnes kaitseõiguste rikkumine.³⁹

26. Erinevalt kohtuasjast C-109/10 P on käesoleval juhul tegemist üksnes kaitseõiguste võimaliku rikkumisega seoses toimiku kaduma läinud osadega.⁴⁰

38 – 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-51/92 P: Hercules Chemicals vs. komisjon („Hercules”, EKL 1999, lk I-4235, punkt 78); 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-199/99 P: Corus UK vs. komisjon („Corus UK”, EKL 2003, lk I-11177, punkt 128); 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon („PVC II”, EKL 2002, lk I-8375, punkt 318), ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland (punkt 104); vt ka Üldkohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-30/91: Solvay vs. komisjon (EKL 1995, lk II-1775, punkt 98) ja otsus kohtuasjas T-36/91: ICI vs. komisjon (EKL 1995, lk II-1847, punkt 108).

39 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Hercules, punkt 77; eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Corus UK, punkt 127, ja eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 317, 322 ja 323.

40 – Kohtuasjas C-109/10 P käsitleb apellatsioonkaebuse kolmas väide toimiku kaduma läinud osi ning neljas väide neid haldusmenetluse toimiku dokumente, millega sai tutvuda kohtumenetluses (vt selle kohta nimetatud kohtuasjas minu tänase kuupäevaga tehtud ettepaneku punktid 156–206).

27. Vastupidi komisjonile ja Üldkohtule leiab Solvay, et tema kaitseõigusi on rikutud ja põhjendab seda arvukate argumentidega. Seejuures tugineb apellant peamiselt liidu õiguse tunnustatud õiguse üldpõhimõtetele: kaitseõiguste tagamisele, süütuse presumptsioonile ja tõendamiskoormise jagamisele. Lisaks heidab Solay ette Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 36 koostoimes artikli 53 esimese lõiguga sätestatud põhjendamiskohustuse rikkumist ning põhiõiguste harta artikli 47 teise lõigu, artikli 48 ja artikli 52 lõike 3, EÕIK artikli 6 ja ELL artikli 6 lõike 1 rikkumist.

28. Täpsemaid argumente esitab Solvay siiski ainult kaitseõiguste kohta ning mõeldamises ka süütuse presumptsiooni kohta. Tema üksikutel viidatel põhiõiguste hartale, EÕIK artiklile 6 ja ELL artikli 6 lõikele 1 ei ole iseseisvat sisu, mistõttu need ei vaja põhjalikumat arutamist. ELL artikli 6 lõike 1 kohta piisab viitest, et nimetatud säte ei sisalda iseenesest põhiõiguste garantiisid. EÕIK artikkel 6 ei ole enne liidu ühinemist EÜK-ga⁴¹ liidu institutsioonidele otseselt kohaldatav, kuid seda võetakse arvesse liidu õiguse üldpõhimõtete ning

41 – ELL artikli 6 lõige 2, mida on muudetud Lissaboni lepinguga.

põhiõiguste tõlgendamisel ja kohaldamisel, kui heidetakse ette nende rikkumist.⁴²

endast õigusküsimust, mille kontrollimiseks on apellatsioonimenetluses pädev Euroopa Kohus.⁴⁴

a) Teise väite vastuõetavus

29. Komisjon vaidlustab suures osas teise väite vastuvõetavuse. Ta väidab, et asjaolu hindamine, kas teatavad dokumendid on tarvilikud ettevõtja kaitse jaoks, moodustab osa faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisest, mis on üksnes Üldkohtu ülesanne ega kuulu põhimõtteliselt apellatsioonimenetluses uuesti kontrollimisele.

30. See lähenemisviis ei veena mind. Euroopa Kohus ei pea käesolevas asjas menetlus toimiku üksikuid dokumente silmas pidades asendama Üldkohtu hinnangut oma hinnanguga.⁴³ Euroopa Kohtu ülesandeks on pigem kontrollida, kas Üldkohus võttis faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisel aluseks õiged kriteeriumid ja mõõdupuud. See kujutab

42 – Vt ainult eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 64; selle kohta ka 28. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-7/98: Krombach (EKL 2000, lk I-1935, punktid 25 ja 26); 14. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-450/06: Varec (EKL 2008, lk I-581, punktid 44 ja 46) ja 23. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-45/08: Spector Photo Group ja Van Raemdonck (EKL 2009, lk I-12073, punkt 43).

43 – See oleks tegelikult vastuvõetamatu (vt eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 330 ja 331, ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 77 koostöimes punktiga 76).

b) Teise väite põhjendatus

31. Teine väide on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 257–264 vastu, milles Üldkohus käsitleb küsimust, kas menetlustoimiku viie kausta puudumine tõi kaasa Solvay kaitseõiguste rikkumise,⁴⁵ ning järeldab, et selle tulemusel ei rikutud kaitseõigusi.⁴⁶

32. Apellant esitab erinevaid kritiseerivaid argumente kohtuotsuse vaidlusaluse osa kohta, millele on pühendatud apellatsioonkaebuse teise väite kõik viis osa. Mitmes osas need siiski kattuvad. Sisuliselt on alati tegemist ühe küsimusega: Kas Üldkohus võis välistada

44 – Eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 125; vt selle kohta 14. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-280/08 P: Deutsche Telekom vs. komisjon (EKL 2010, lk I-9555, punktid 77, 155 ja 195), milles Euroopa Kohus pidas vastuvõetavaks mitmeid väiteid, millega väideti, et Üldkohus tugines esimese kohtuastme otsuses õiguslikult asjakohatutele kriteeriumitele, vt peale selle 25. jaanuari 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel vs. komisjon („Sumitomo”, EKL 2007, lk I-729, punkt 40), 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-413/06 P: Bertelsmann ja Sony Corporation of America vs. Impala („Impala”, EKL 2008, lk I-4951, punkt 117), ja 16. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-47/07 P: Masdar (UK) vs. komisjon (EKL 2008, lk I-9761, punkt 77).

45 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 257.

46 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 263 ja 264.

sedu, et kaduma läinud toimikud võisid olla Solvay kaitse jaoks tarvilikud?⁴⁷

33. Kaalutluste lähtepunktiks peaks olema asjaolu, et ettevõtja, kellel haldusmenetluses ebaseaduslikult keelati tutvuda menetlustoimikute teatud osadega, peab kohtus üksnes tõendama, et ta oleks saanud kõnealuseid dokumente kasutada enda kaitseks.⁴⁸ Piisab sellest, kui ettevõtja tõendab – kas või väikest – võimalust, et dokumendid, millega ta ei saanud haldusmenetluses tutvuda, oleksid võinud olla tema kaitse jaoks tarvilikud.⁴⁹

34. Käesolevas asjas raskendas siiski Üldkohtu poolset menetlustoimiku nende osade tarvilikkuse kontrollimist, millega Solvay ei saanud tutvuda, asjaolu, et asjaomaseid dokumente ei suudetud üles leida.

35. Kindlasti ei oleks mõistlik alati lähtuda automaatselt sellest, et toimiku kadunud osad võisid olla tarvilikud asjaomase ettevõtja kaitse jaoks. Näiteks kui ammendava loendi abil on võimalik usutavalt mõista, et kõnealused menetlustoimiku osad sisaldasid üksnes dokumente, millele ei oleks nagunii

olnud juurdepääsu, – seda tuleb eelkõige eeldada komisjoni otsuste projektide ja sisedokumentide puhul, kuid see võib puudutada ka muid konfidentsiaalseid dokumente,⁵⁰ – siis võib kaitseõiguste rikkumise algusest saadik välistada.

36. Käesoleval juhul ei olnud menetlustoimiku kadunud osade sisu siiski isegi osaliselt võimalik taastada.⁵¹ Küsimust, keda selline olukord kahjustab, ei ole kohtupraktikas – nagu näha – veel selgitatud. Siiani tehtud kohtuotsused puudutasid haldusmenetluse dokumente, mille sisu oli kindel ja mida oli võimalik Üldkohtus kontrollida.⁵²

37. Põhimõtteliselt lasub asjaomasel ettevõtjal üksnes selle asjaolu põhjendamis- ja tõendamiskoormis, et ta oleks saanud toimiku osi, millega tal ebaseaduslikult keelati haldusmenetluses tutvuda, enda kaitseks kasutada.⁵³ See väide saab kehtida siiski ainult sel juhul, kui ettevõtja käsutuses on vähemalt olulisi viiteid nende dokumentide, millele talle ei

47 – Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkti 262 esimene lause.

48 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 318 ja 324; eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 75, ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Knauf Gips, punkt 23.

49 – Eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 131.

50 – Eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punkt 68, ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Knauf Gips, punkt 22.

51 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 256.

52 – Vt eelkõige eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II; eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Corus UK ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Knauf Gips.

53 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 318 ja 324; eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punktid 74, 75 ja 131, ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Knauf Gips, punktid 23 ja 24.

võimaldatud juurdepääsu, autorite ning laadi ja sisu kohta.

38. Seevastu kuulub suutmatuse üles leida menetlustoimikute osad komisjoni vastutus- alasse. Hea halduse põhimõtte kohaselt on komisjon nimelt kohustatud toimikuid kor- rakohaselt pidama ja kindlalt säilitama. Kor- rakohase toimikute pidamise juurde kuulub eelkõige ka ammendava loendi koostamine, et tagada hilisem toimikuga tutvumine.

39. Kui toimiku kadunud osade sisu – nagu käesolevas asjas – ei saa sellise loendi puudu- mise tõttu kindlalt taastada, siis saab kaitse- õiguste seisukohalt teha ainult ühe järelduse: ei saa välistada, et asjaomane ettevõtja oleks saanud dokumente, mida ei suudeta üles lei- da, kasutada enda kaitseks.

40. Sellest hoolimata eeldatakse vaidlustatud kohtuotsuses täpselt vastupidist: Üldkohtu arvates ei võimalda ükski asjaolu eeldada, et Solvay oleks saanud puuduvatest alamtoimi- kute avastada dokumente, mis oleksid või- maldanud tal komisjoni järeldused kahtluse alla seada.⁵⁴

41. Üldkohus põhjendab oma arvamust muu hulgas sellega, et Solvay ei esitanud esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduses ühtegi argumenti, millega ta oleks vastu vaielnud

tema ja CFK vahel sõlmitud kartellikokku- leppe olemasolule.⁵⁵ Niisiis seotakse küsimu- se hindamine, kas toimiku kadunud osad on tarvilikud Solvay kaitse jaoks, Solvay kaitse- argumentidega komisjoni tuvastuse vastu, et esines keelatud kokkulepe.⁵⁶ Teisisõnu: Üld- kohus näib oletavat, et sellel, kes ei saanud siiani loota edule, ei oleks ka menetlusakti puuduvates osades trumpi tagavaraks olnud.

42. Niisugune toimimisviis kujutab endast õigusnormi rikkumist. Kindlasti tuleb iga konkreetse juhtumi erandlike asjaolude alu- sel kontrollida, kas tegemist on kaitseõiguste rikkumisega. Seda kontrolli tuleb siiski teos- tada sellest aspektist lähtudes, mida *komisjon* asjaomasele ettevõtjale süüks paneb, seega missuguseid etteheiteid ta ettevõtjale esitab.⁵⁷ Seda seetõttu, et nende komisjoni „etteheide- te” vastu peab ettevõtja end kaitsma. Seevastu on täiesti tähtsusetu, milliseid sisulisi ettehei- teid on *ettevõtja* omalt poolt siiani vaidlusalu- sele otsusele esitanud ja kas need etteheited on põhjendatud.

43. Üldkohus seab selle, kas kadunud doku- mendid on Solvay kaitse jaoks tarvilikud, eks- likult sõltuvusse küsimusest, kas ettevõtja on komisjoni teatavaid tuvastusi vaidlustanud – nimelt neid, mis puudutavad CFK-ga sõlmitud

55 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 262.

56 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 260–262.

57 – Eespool 35. jõealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aal- borg Portland, punktid 127, 128 ja 131.

54 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkti 262 esimene lause.

kartellikokkuleppe olemasolu – ja kas ta oleks teatavaid argumente saanud hakis esitada ka ilma kõigi toimikutega tutvumata.⁵⁸

kindel minimaalne käive Saksa turul, et tagada CFK eksistents ning hoida teda huvipakkuva ülevõtmisobjektina.⁶²

44. Õige oleks olnud küsida üksnes seda, kas menetlustoimiku osad, mida ei suudeta üles leida, võisid sisaldada informatsiooni, mis oleks võimaldanud Solvayl tema seniseid argumente vaidlusaluse otsuse vastu paremini põhjendada või isegi esitada uusi argumente⁵⁹ kas siis tema ja CFK vahelise kokkuleppe olemasolu, selle mõtte ja eesmärgi või mõju kohta.

46. Tarvilikke andmeid Solvay ja CFK vaheliste kontaktide õigustamiseks oleks võinud saada ka CFK märkustest. Välistada ei saa, et kadunud toimikud sisaldasid selliseid märkusi.⁶³ Need oleksid võinud olla olulised vähemalt rikkumise raskuse ja kestuse hindamisel ning komisjoni määratud trahvi suuruse kindlaksmääramisel.⁶⁴

45. Sellega seoses tuleb meenutada Solvay – tõendite puudumise tõttu ebaõnnestunud – katset õigustada oma kõnealust kokkulepet CFK-ga mõlema ettevõtja võimaliku ühinemise plaanidega.⁶⁰ Nii näiteks väitis Solvay haldusmenetluses, et tema Saksa tütarettevõtja DSW⁶¹ tahtis 1988. aastal CFK tegevuse ülevõtmist puudutavate läbirääkimiste käigus kindlustada selle ettevõtja edasikestmist; sel eesmärgil sooviti võimaldada CFK-le ajutiselt

47. Erinevalt sellest, mida arvab Üldkohus, ei olnud Solvay ülesanne esile tuua, mil määral täpselt võiks menetlustoimiku kadunud osadest ilmnedu pidepunkte tema kasuks. Nende dokumentide sisu oli Üldkohtus võimatu taastada ning kelleltki ei saa nõuda võimatut. Ka selle võimatuse tagajärgi ei tohtinud panna

58 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 262 ja 263.

59 – Vt täiendavalt minu tänase kuupäevaga ettepanek kohtuasjas C-109/10 P, punktid 170–175 ja 177.

60 – Sellele asjaolule viitas Solvay nii oma apellatsioonkaebuses kui ka kohtuistungil Euroopa Kohtus.

61 – Deutsche Solvay Werke.

62 – Vt selle kohta vaidlusaluse otsuse põhjendus 49.

63 – Huvitava kombel näib komisjon ise lähtuvat sellest, et vähemalt mõni toimiku puuduvatest kaustadest „sisaldas määruse nr 17 artikli 11 alusel peetud kirjavahetust”, st komisjoni teabepäringuid erinevatele ettevõtjatele ja nende vastuseid (vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 49).

64 – Vt selle kohta eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland (punkt 75) ja eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Knauf Gips (punkt 23), mille kohaselt piisab sellest, et dokumendid oleks mingil viisil saanud „mõjutada komisjoni poolt otsuses antavaid hinnanguid vähemalt ettevõtjale süüks pandava tegevuse raskuse ja kestuse osas ning järelikult ka trahvi taseme osas”.

Solvay süüks, kuna kõnealuste dokumentide kadumine kuulus komisjoni vastutusalasse.⁶⁵

48. Kokkuvõttes rakendas Üldkohus seega küsimuse kontrollimisel, kas menetlustoimiku dokumendid, mida ei suudeta üles leida, võisid olla Solvay kaitse jaoks tarvilikud, valesid kriteeriume. Ta ei mõistnud nõudeid, mis tulenevad selles osas kaitseõigustest. Järelikult tuleb apellatsioonkaebuse teise väitega nõustuda.

49. Solvay poolt sellega seoses samuti ette heidetud süütuse presumptsiooni rikkumisel ei ole iseseisvat sisu, mis ulatuks kaugemale kaitseõiguste raames arutatud põhjendamis- ja tõendamiskohustuse küsimustest. Seetõttu ei ole vaja seda väidet eraldi käsitleda.

2. Õigus olla ära kuulatud (kolmas väide)

50. Kolmanda väitega vaidlustab Solvay vaidlustatud kohtuotsuse punktid 165–174, milles Üldkohus jõuab järeldusele, et komisjon ei olnud kohustatud enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist ettevõtjat uuesti ära kuulama.⁶⁶ Solvay leiab seevastu, et 2000. aasta haldusmenetluses oleks pidanud ära kuulamine

aset leidma, sest esimene – Üldkohtu poolt tühistatud – trahvi määramise otsus (otsus 91/298) ei olnud mitte ainult valesi vormistatud, vaid oli lisaks tehtud ka ilma, et tal oleks võimaldatud nõuetekohaselt toimikuga tutvuda.

a) Kolmanda väite esimene osa

51. Selle väite esimeses osas heidab Solvay ette Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 36 koostoimes artikli 53 esimese lõiguga sätestatud põhjendamiskohustuse rikkumist. Vaidlustatud kohtuotsus ei käsitle küsimust, kas esimeses haldusmenetluses tehtud menetlusvead seoses toimikuga tutvumise õigusega oleksid nõudnud uut ära kuulamist. Seega jättis Üldkohus Solvay esimeses kohtuastmes esitatud etteheite käsitlemata.

52. Selle argumendiga ei saa nõustuda. Üldkohus käsitles, kuigi ainult ühe lausega, nõuet hageja uuesti ära kuulata eelneva menetluskohustuste rikkumise tõttu, mis puudutab toimikuga tutvumise õigust: Üldkohus viitas sellele küsimusele vastamisel oma märkustele toimikuga tutvumise õiguse kohta.⁶⁷ See oli Üldkohtu arusaama kohaselt loogiline ja järjekindel, sest Üldkohus lähtus ju sellest,

65 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 38.

66 – Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkt 172.

67 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 173.

et komisjon ei rikkunud toimikuga tutvumise ärajäämise tõttu kaitseõigusi.⁶⁸ Vastavalt vaidlustatud kohtuotsuses esitatud lahenduskaigule osutus seega ülearuseks Solvay uuesti ära kuulata.

üldiselt. Lisaks heidab apellant ette põhiõiguste harta artikli 47 teise lõigu, artikli 48 ja artikli 52 lõike 3, EÕIK artikli 6 ja ELL artikli 6 lõike 1, hea halduse põhimõtte ja ELTL artikli 266 (endine EÜ artikkel 233) rikkumist. Kõiki neid väiteid iseloomustab ühine etteheide, et Üldkohus ei mõistnud vajadust Solvay komisjoni poolt uuesti ära kuulata.

53. Niisiis on Üldkohtu järeldused, mis puudutavad õigust olla ära kuulatud, piisavalt põhjendatud. Küsimus, kas sellega ei ole ka sisuliselt rikutud õigusnormi, on kolmanda väite teise osa ese, mida ma järgnevalt käsitlen.

b) Kolmanda väite teine osa

54. Kolmanda väite teises osas käsitleb Solvay sisuliselt küsimust, kas 1990. aastal esinenud menetlusnormide rikkumine seoses toimikuga tutvumisega nõudis hiljem – enne teise, käesolevas asjas vaidlusaluse 2000. aasta trahvi määramise otsuse (otsus 2003/5) tegemist – ettevõtja uut ärakuulamist.

55. Solvay väidab sisuliselt, et rikuti tema õigust olla ära kuulatud ning tema kaitseõigusi

56. Õigus olla ära kuulatud moodustab kaitseõiguste ühe osa, mida tuleb konkurentsioiguse alases haldusmenetluses järgida. Õigus olla ära kuulatud tähendab, et ettevõtjale, kelle suhtes viiakse läbi uurimine, antakse haldusmenetluses reaalne võimalus väljendada oma seisukohta käsitletavate asjaolude esinemise ja olulisuse ning komisjoni kasutatud dokumentide kohta.⁶⁹ Lihtseaduse tasandil

69 – 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: *Dalmine vs. komisjon* (EKL 2007, lk I-829, punkt 44) ja 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas C-328/05 P: *SGL Carbon vs. komisjon* (EKL 2007, lk I-3921, punkt 71); vt peale selle 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80-103/80: *Musique Diffusion française jt vs. komisjon* (EKL 1983, lk 1825, punkt 10); 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vs. komisjon* (EKL 1983, lk 3461, punkt 7); eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punkt 85, ja eespool 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Impala*, punkt 61; selle kohta – teistest õigusvaldkondadest – 24. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-32/95 P: *komisjon vs. Lisrestal jt* (EKL 1996, lk I-5373, punkt 21); 3. septembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-402/05 P ja C-415/05 P: *Kadi ja Al Barakaat International Foundation vs. nõukogu ja komisjon* (EKL 2008, lk I-6351, eelkõige punkt 348) ja 1. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-141/08 P: *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware vs. nõukogu* (EKL 2009, lk I-9147, punkt 83).

68 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punktid 23–49.

oli nimetatud põhimõtte vaidlusaluse otsuse tegemise ajal sätestatud määruse nr 17 artikli 19 lõikes 1.⁷⁰

57. Vaidlust ei ole selle üle, et Solvay kuulati käesolevas asjas komisjoni poolt ära 1990. aastal – enne esimese trahvi määramise otsuse (otsus 91/298) vastuvõtmist – vastuväiteteatise alusel. Vaieldakse üksnes küsimuse üle, kas meetmed, mis tuli võtta pärast komisjoni esimese trahvi määramise otsuse tühistamist vastavalt EÜ artiklile 233 (nüüd ELTL artikkel 266), hõlmasid uut ärakuulamist.

58. Määruse nr 17 kohases konkurentsioiguse alases haldusmenetluses ei tulene EÜ artiklist 233 tingimata komisjoni kohustust kogu menetlust uuesti alustada. Pigem võib komisjon menetlust uuesti jätkata punktist, kus liidu kohtud tuvastasid menetlusnormi rikkumise. Juhul kui ajaliselt enne menetlusnormi rikkumist tehtud menetlustoimingud olid seaduspärased, ei tarvitse neid korrata.

59. Kohtuasjas PVC, milles komisjoni esimene otsus tunnistati tühiseks vormivea tõttu seoses komisjoni volinike kolleegiumi poolt otsuse lõpliku vastuvõtmise korraga, nõustus Euroopa Kohus sellega, et komisjon tegi ilma asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära kuulamata

teise, suures osas identse sisuga otsuse.⁷¹ Vaidlustatud kohtuotsuses tugines Üldkohus nimetatud kohtupraktikale, et põhjendada, et ka käesolevas asjas ei olnud vaja Solvayd uuesti ära kuulata.⁷²

60. Esmapilgul näib, et kohtuasja PVC ja käesoleva asja asjaolud on tõepoolest ühesugused. Seda seetõttu, et ka käesoleval juhul oli komisjoni esimene trahvi määramise otsus (otsus 91/298) haldusmenetluse lõpus tehtud vormivea tõttu – täpsemalt otsuse vormistamisel – tühiseks tunnistatud.

61. Lähemal vaatlusel ilmneb aga oluline erinevus: erinevalt kohtuasjast PVC oli käesolevas asjas haldusmenetluses tegemist veel teise tõsise veaga, mis esines ammu enne trahvi määramise otsuse lõpliku vastuvõtmist ja vormistamist: asjaomasel ettevõtjal Solvayl ei võimaldatud õiguslikele nõuetele vastavalt piisavalt toimikuga tutvuda.⁷³

62. Oma otsustes esimese trahvi määramise otsuse kohta (otsus 91/298)⁷⁴ ei ole

70 – Praegu kehtivad määruse nr 1/2003 artikli 27 lõiked 1 ja 2.

71 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, eelkõige punkt 88.

72 – Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 165 ja 166.

73 – Vt selle kohta vaidlustatud kohtuotsuse punktid 245–248 ning käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 24.

74 – Üldkohtu eespool 16. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas T-31/91: Solvay vs. komisjon ja Euroopa Kohtu eespool 2. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus komisjon vs. Solvay.

liidu kohtud küll käsitletud toimikuga tutvumise õigust ja kaitseõigusi, pigem on nad piirdunud vormistamise probleemidega. Sellest ei saa siiski järeldada, et liidu kohtud oleksid kinnitanud haldusmenetluse korra kohast käiku selles osas, mis puudutab toimikuga tutvumise õigust ja kaitseõigusi.

63. Vastupidi, Üldkohus tuvastas otsuse 91/297 kohta, mis põhineb samasugusel konkurentsioiguse alasel haldusmenetlusel nagu otsus 91/298, kaitseõiguste rikkumist ebapiisava toimikuga tutvumise tõttu.⁷⁵ Peale selle oli juba alates 1982. aastast olemas komisjoni selge praktika toimikuga tutvumise võimaldamise kohta.⁷⁶

64. Komisjonil võib küll olla õigus, et Üldkohtu 29. juuni 1995. aasta erinevad otsused ei andnud ühetaolisi signaale toimikuga tutvumise õiguse võimaldamise eesmärkide ja ulatuse kohta.⁷⁷ Hiljemalt käesolevas asjas vaidlusaluse, teise trahvi määramise otsuse tegemise ajal 2000. aastal olid kõik võimalikud

sellekohased arusaamatused siiski ammu kõrvaldatud.⁷⁸

65. Neil asjaoludel oleks komisjon pidanud käesolevas asjas pärast esimese trahvi määramise otsuse tühistamist uuesti alustama haldusmenetlust alates staadiumist vahetult pärast vastuväiteteatise kättetoimetamist. Ta oleks pidanud vastavalt õigusnormidele võimaldama Solvayl piisavalt tutvuda dokumentidega ning ettevõtja selle alusel uuesti ära kuulama.

66. Komisjoni kohustuse osas, kuulata ettevõtja pärast toimikuga tutvumist uuesti ära, ei muuda midagi ka asjaolu, et teise, käesolevas asjas vaidlusaluse trahvi määramise otsuse (otsus 2003/5), aluseks ei olnud uued etteheited.⁷⁹ Solvayl oli küll juba 1990. aastal üks kord võimalus olla ära kuulatud kõikide etteheidete osas, mille komisjon võttis aluseks nii oma esimeses kui ka teises trahvi määramise otsuses. Solvay pidi seda siiski tegema

75 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas T-30/91: Solvay vs. komisjon, eelkõige punktid 99, 103 ja 104, ja eespool 38. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas T-36/91: ICI vs. komisjon, eelkõige punktid 109, 113 ja 118. Need kohtuotsused tehti samal päeval nagu eespool 16. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas T-31/91, millega Üldkohus tühistas otsuse 91/298 selle puuduliku vormistamise tõttu.

76 – Vt selle kohta komisjoni kaheteistkümmes konkurentsipoliitika aruanne (1982), lk 40 ja 41 (osaliselt ära toodud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 244).

77 – Vt eelkõige Üldkohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-37/91: ICI vs. komisjon (EKL 1995, lk II-1901, punktid 61–66 ja punkt 73), mis eitab kaitseõiguste rikkumist.

78 – Vt üheltpoolt eespool 38. joonealuses märkuses viidatud 1999. aasta kohtuotsus Hercules, punktid 75 ja 76, ning teiselt poolt juba 1997. aastal avaldatud komisjoni kohustus võimaldada juurdepääs toimikutele („Komisjoni teatis toimikutele juurdepääsu käsitlevate taotluste läbivaatamise sisemiste protseduurireeglite kohta EÜ asutamislepingu artiklites 85 ja 86, ESTÜ asutamislepingu artiklites 65 ja 66 ning nõukogu määruses (EMÜ) nr 4064/89 sätestatud juhtudel”, EÜT 1977, C 23, lk 3).

79 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 24, 167 ja 171.

menetlustoimiku äärmiselt fragmentaarse tundmise alusel, kuna talle olid edastatud üksnes süüstavad dokumendid.⁸⁰

vaidlustatud kohtuotsuses seoses toimikuga tutvumise õigusega.⁸¹

67. Õigus olla ära kuulatud ei ammendu seisukoha võtmise õigusega komisjoni kõigi etteheidete suhtes. Pigem peab asjaomane ettevõtja saama võimaluse esitada oma seisukoht, olles teadlik kõikidest menetlustoimiku osadest, millele tuleb seaduse alusel juurdepääs võimaldada. Vastasel juhul kaotaksid kaitseõigused konkurentsioiguse alases menetluses suure osa oma toimest.

70. Hea halduse põhimõtet, mida Solvay samuti rõhutab, ei ole tarvis siinkohal enam käsitleda, kuna sellele tuginevatel argumentidel ei ole kaitseõiguste ja õiguse olla ära kuulatud kohta esitatud argumentide kõrval iseseisvat sisu. Samuti ei ole vaja, nagu juba selgitatud,⁸² käsitleda EÕIK artiklit 6 ja ELL artikli 6 lõiget 1.

c) Vahekokkuvõte

68. Seisukohavõtu võimalus on täiesti teistsuguse kvaliteediga, kui asjaomasel ettevõtjal oli enne seda võimalik korra kohaselt toimikuga tutvuda. Eelkõige on ilmne, et ettevõtja, kellele võimaldati tutvuda mitte ainult süüstatavate, vaid ka õigustavate dokumentidega, saab end komisjoni etteheidete vastu tõhusamalt kaitsta kui ettevõtja, kellele esitati eranditult süüstav materjal.

71. Kokkuvõttes tuleb seega kolmanda väite teise osaga nõustuda.

B. Õigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul (apellatsioonkaebuse esimene väide)

69. Üldkohus rikkus seega õigusnormi, mis puudutab õigust olla ära kuulatud, kui ta ei pidanud Solvay uut ärakuulamist komisjoni poolt vajalikuks. Kokkuvõttes jätkub siinjuures õigusnormi rikkumine, mis esineb

72. Esimese väitega, mis on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 100 kuni 123 vastu, heidab Solvay ette, et on rikutud tema

80 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 7, 242 ja 243.

81 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punktid 23–48.

82 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punkt 28.

õigust asja arutamisele mõistliku aja jook-sul. Nimetatud põhiõigus on Euroopa Kohtu praktikas liidu õiguse üldpõhimõttena tun-nustatud nii komisjoni haldusmenetluses kui ka liidu kohtute menetluses.⁸³ Vahepeal on see põhimõtte sätestatud ka põhiõiguste harta artikli 41 lõikes 1 ja artikli 47 teises lõigus.

74. Esimene väide jaguneb ühtekokku viieks osaks, mis käsitlevad osaliselt menetluse kes-tuse hindamist (vt allpool alapunkt 1) ja osa-liselt menetluse ülemäära pika kestuse õigus-likke tagajärgi (vt allpool alapunkt 2).

1. Nõuded menetluse kestuse hindamisele (esimese väite esimene ja teine osa)

73. Kuigi liidu kohtud olid juba mitmel korral käsitlenud mõistliku menetlusaja probleemi konkurentsi valdkonnas, näivad mulle Solvay tõstatatud õigusküsimused olevat eriti kaalu-kad. Üheltpoolt puudutavad need juhtumit, mil menetluse absoluutne kestus oli kõiki hal-dus- ja kohtumenetluse etappe arvesse võttes kahtlemata eriti pikk. Teisalt esitati nimeta-tud etteheited Lissaboni lepingu jõustumise taustal 1. detsembril 2009, millega Euroopa Liidu põhiõiguste harta muutus siduvaks õi-guseks (ELL artikli 6 lõige 1).

75. Menetluse kestuse hindamisele esitata-vad õiguslikud nõuded on esimese väite mõ-leva esimese osa esemeks.

83 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuot-sus PVC II, punkt 179. Selle põhimõtte kohaldamise kohta spetsiaalselt kohtumenetluses vt lisaks 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe vs. komisjon („Baustahlgewebe”, EKL 1998, lk I-8417, punkt 21); eespool 24. joonealuses märkuses viidatud koh-tuotsus Thyssen Stahl, punkt 154; eespool 44. joonealu-ses märkuses viidatud kohtuotsus Sumitomo, punkt 115, ja 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-385/07 P: Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland vs. komisjon („Der Grüne Punkt”, EKL 2009, lk I-6155, punktid 177–179); sama põhimõtte kohaldamise kohta haldusmenetluses vt 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied vs. komisjon („FEG”, EKL 2006, lk I-8725, punktid 35–52) ja otsus kohtuasjas C-113/04 P: Technische Unie vs. komisjon („TU”, EKL 2006, lk I-8831, punktid 40–57).

a) Sissejuhatav küsimus, kas Solvay väited on tulemusetud

76. Erinevalt sellest, mida arvab komisjon, ei jookse Solvay väited mingil juhul „suu-res osas tühja”. Kindlasti eeldab vaidlustatud

kohtuotsuse võimalik tühistamine veel ühte mõttelist sammu – kaalutlusi ülemäära pika menetluse eest sanktsioonide määramise kohta. Sellest hoolimata on menetluse kestuse arutamine vältimatu,⁸⁴ sest ilma menetluse ülemäära pika kestuse tuvastamiseta ei saa õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul lugeda algusest saadik rikutuks. Kriteeriumide suhtes, mida Üldkohus rakendas menetluse kestuse hindamisel, ei saa apellatsioonimenetluses olla välistatud Euroopa Kohtu iga-sugune õiguslik kontroll.

77. Solvay etteheited menetluse kestuse kohta jookseksid igatahes tühja juhul, kui apellant oleks need esitanud eraldi etteheidetest, mis käsitlevad menetluse ülemäära pika kestuse õiguslikke tagajärgi. Seda ei ole aga käesolevas asjas tehtud. Pigem tehakse vaidlustatud kohtuotsusele etteheiteid mõlemast aspektist lähtudes, kusjuures esimese väite kolmas kuni viies osa käsitlevad spetsiaalselt õiguslikke tagajärgi.

78. Seda arvesse võttes tuleb tagasi lükata komisjoni vastuväide, et Solvay väited ei saa olla tulemuslikud.

84 – Selle kohta ka eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 176–178; eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuses Der Grüne Punkt, punktid 176–196, kontrollis Euroopa Kohus samuti menetluse kestust selle mõistlikkuse osas, kuigi tagajärgi kohtuvaidluse lahendamisele ei olnud võimalik tuvastada.

b) Vajadus anda menetluse kestusele terviklik hinnang (esimese väite esimene osa)

79. Esimese väite esimeses osas heidab Solvay ette, et Üldkohus käsitles menetluse kestuse hindamisel üksikuid haldus- ja kohtumenetluse etappe üksnes eraldi, ilma 1989. aasta aprillist alates kestvatele menetlusele tervikuna hinnangut andmata.

80. Menetluse kestuse mõistlikkust hinnatakse vastavalt iga kohtuasja konkreetsetele asjaoludele ning eelkõige vaidluse olulisusele huvitatud isiku jaoks, kohtuasja keerukusele ning hageja ja pädevate ametivõimude käitumisele.⁸⁵ Euroopa Kohus on selle kohta märkinud, et oluliste kriteeriumide loetelu ei ole ammendav.⁸⁶

81. Kahtlemata kuulub menetluse kestuse asjakohase kontrollimise juurde see, et Üldkohus hindab eraldi iga üksiku menetluse etapi

85 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Bau-stahlgewebe, punkt 29; eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punkt 187; eespool 24. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl, punkt 155; eespool 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sumitomo, punkt 116, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 181.

86 – Eespool 24. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl, punkt 156; eespool 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sumitomo, punkt 117, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 182; vt ka eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punkt 188.

kestust.⁸⁷ Kui mõni menetluse etapp on olnud ülemäära pikk, siis õigustab juba ainuüksi see asjaolu tuvastust, et on rikutud õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.⁸⁸

toodud põhiõiguste harta erinevates sätetes. Asjaomase ettevõtja vaatepunktist on oluline üksnes see, millal tema „asjas” tehakse erapooletu asutuse poolt lõplik otsus. Põhiõiguste harta artikli 41 lõige 1 ja artikli 47 teine lõik sisaldavad ainult ühe ja sama menetlusõiguse põhimõtte kahte ilmingut, nimelt et õigussubjektidel on õigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

82. Menetluse kestuse asjakohase kontrollimise juurde ei kuulu aga mitte ainult selline „jupphaaval” hindamine, vaid ka tervikhinnangu andmine haldusmenetluse või võimalike kohtumenetluste kestusele.⁸⁹

83. Tervikhinnangu andmise nõudele ei saa esitada vastuväidet, et haldus- ja kohtumenetlused on erinevat laadi ning et nõuded, mida haldusasutusel või kohus peavad täitma, on

84. On tõsi, et juhul kui haldus- või kohtumenetluse ükski konkreetne etapp ei olnud omaette võetuna ülemäära pikk, siis ei eeldata tavaliselt, et õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul on rikutud. Mida rohkem etappe on aga kogu menetlusel – mis koosneb ühest või mitmest haldus- ja/või kohtumenetlusest – seda olulisem on kogu menetluse kestuse hindamine.

87 – Vt selle kohta eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punkt 184, ning eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG, eelkõige punktid 37, 38 ja 40, ja kohtuotsus TU, eelkõige punktid 42, 43 ja 45.

88 – See ei mõjuta küsimust, milliseid järeldusi tuleb niisugusest menetlusõiguse rikkumisest teha; vt selle kohta allpool käesoleva ettepaneku punktid 91–124 ja 164–197.

89 – Euroopa Kohus ei selgitanud küll lõplikult seda punkti eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuses PVC II, punktid 229 ja 230, Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ei võimalda siiski kahelda menetluse kestusele antava tervikhinnangu olulisuses. Vt selle kohta eelkõige 15. juuli 1982. aasta otsus kohtuasjas Eckle vs. Saksamaa (A-seeria, nr 51, kaebus nr 8130/78); nimetatud otsuses tugineb EIK sellele, kui pika perioodi vältel vaidlusalused menetlused ühtekokku kestsid (§-d 79, 80) ning märgib, et menetluse kestus käib kogu menetluse kohta, kaasa arvatud apellatsiooninstantsid („*couvre l'ensemble de la procédure en cause, y compris les instances de recours*”, § 76). 20. märtsi 2009. aasta otsuses kohtuasjas Gorou vs. Kreeka (nr 2, suurkoda; kaebus nr 12686/03, § 46) eeldatakse EÕIK artikli 6 rikkumist kogu menetluse kestuse tõttu („*durée de la procédure dans son ensemble*”); analoogiline 15. veebruaril 2008. aasta otsus kohtuasjas Kakamoukas jt vs. Kreeka (suurkoda; kaebus nr 38311/02, § 32), milles tuginetakse vaidlusaluse menetluse kogu kestuse arutamisele („*calcul de la durée totale des procédures litigieuses*”).

85. Käesolevas asjas järgnes haldusmenetluse esimesele osale (1989–1990) ja esimesele kohtumenetlusele (1991–2000), haldusmenetluse – olgugi et ebatäielik – teine osa (2000) ning teine kohtumenetlus (alates

2001. aasta märtsist).⁹⁰ Kõik need menetluse etapid kokku olid vaidlustatud kohtuotsuse väljakuulutamise ajal kestnud juba üle 20 aasta; praeguseks on möödunud isegi 22 aastat. Ükski teine Euroopa konkurentsioiguse alane menetlus ei ole nii kaua kestnud.⁹¹

Kohtu põhikirja artikkel 36 koostoimes artikli 53 esimese lõiguga), kuna Üldkohus ei arvestanud oma kaalutlustes seoses menetluse kestusega omaenda menetlustappi.

86. Neil asjaoludel tuli menetluse kestuse asjakohasel hindamisel arvesse võtta haldus- ja kohtumenetluse kogu kestust kuni vaidlustatud kohtuotsuse väljakuulutamiseni. Kuna Üldkohus jättis sellise tervikhinnangu andmata, on vaidlustatud kohtuotsuses rikutud õigusnormi. Seega on apellatsioonkaebuse esimese väite esimene osa põhjendatud.

88. Tõepoolest ei maini Üldkohus ühegi sõnaga tema enda poolt peetud menetluse etapi kestust (menetlus kohtuasjas T-58/01). Siiski tuleb meeles pidada, et esimese astme kohtu otsuse põhjendus võib olla tuletatav, tingimusel et see võimaldab huvitatud isikutel aru saada põhjustest, miks Üldkohus nende argumentidega ei nõustunud, ning et Euroopa Kohtul on piisavalt andmeid oma kontrolli teostamiseks.⁹²

c) Väide põhjenduste puudulikkuse kohta (esimese väite teine osa)

87. Solvay heidab lisaks ette vaidlustatud kohtuotsuse põhjenduste puudulikkust (Euroopa

89. Käesolevas asjas lähtus Üldkohus sellest, et mitte ainuüksi menetluse kestus, vaid üksnes – menetluse kestusest tingitud – kaitseõiguste rikkumine võis viia vaidlusaluse otsuse tühistamiseni. Kuna Üldkohtu arvates ei saanud kaitseõiguste rikkumist eeldada, võidi vaidlustatud kohtuotsuses loobuda Solvay poolt Üldkohtu menetluse kestuse kohta

90 – Vt selle kohta kronoloogiline ülevaade käesoleva ettepaneku punktis 11.

91 – Kogu menetlus kohtuasjas PVC kestis siiski peaaegu sama kaua nagu käesolev menetlus, kui mõelda sellele, et komisjoni esimesed uurimised leidsid aset 1983. aasta oktoobris (vt Üldkohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94 kuni T-307/94, T-313/94 kuni T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94; Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (EKL 1999, lk II-931, punkt 1) ja et viimane kohtulahend espool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas PVC II tehti 2002. aasta oktoobris.

92 – 9. septembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-120/06 P ja C-121/06 P: FIAMM jt vs. nõukogu ja komisjon (EKL 2008, lk I-6513, punkt 96); 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-440/07 P: komisjon vs. Schneider Electric (EKL 2009, lk I-6413, punkt 135); 20. mai 2010. aasta otsus kohtuasjas C-583/08 P: Gogos vs. komisjon (EKL 2010, lk I-4469, punkt 30) ja 16. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-480/09 P: AceaElectrabel Produzione vs. komisjon (EKL 2010, lk I-13355, punkt 77).

esitatud argumentide sõnaselgest hindamisest. Selles mõttes ei ole tegemist põhjenduste puudulikkusega.

vaidlusaluse otsuse tühistamist, või tuleb liiksaks tõendada ka asjaomase ettevõtja kaitsevõimaluste kahjustamist.⁹³

90. Neil asjaoludel tuleb esimese väite teine osa tagasi lükata.

2. Menetluse ülemäära pika kestuse õiguslikud tagajärjed (esimese väite kolmas kuni viies osa)

93. Üldkohus lähtus vaidlustatud kohtuotsuses sellest, et menetluse ülemäära pikk kestus võib viia komisjoni otsuse tühistamiseni ainult juhul, kui on tõendatud, et menetluse kestus mõjutab asjaomase ettevõtja kaitseõigusi.⁹⁴ Selline toimimisviis on kooskõlas vahepeal väljakujunenud Euroopa Kohtu praktikaga, mis tugineb üldjuhul sellele, kas menetluse kestus võis mõjutada selle tulemust.⁹⁵

91. Esimese väite kolmandast viienda osani käsitleb Solvay haldus- ja kohtumenetluse mõistliku aja võimaliku ületamise õiguslikke tagajärgi.

a) Nõue tõendada kaitseõiguste kahjustamist (esimese väite kolmas osa)

94. Solvay peab seda kohtupraktikat siiski aegunuks ja kutsub Euroopa Kohut üles seda praktikat uuesti läbi vaatama, võttes arvesse põhiõiguste harta siduvust alates Lissaboni lepingu jõustumisest.

92. Esimese väite kolmanda osa raames kerkitab põhjaneva tähtsusega õigusküsimus. Pooled vaidlevad selle üle, kas põhiõiguse asja arutamisele mõistliku aja jooksul võimalik rikkumine õigustab juba iseenesest

93 – Kuigi see vaidlus toimub ka esimese väite teiste osade puhul, käsitlen ma selle kohta vahetatud argumente üksnes esimese väite kolmanda osa raames.

94 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 113; vt ka selle kohtuotsuse punktid 120–122.

95 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, punkt 49, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 193; spetsiaalselt seoses kaitseõigustega vt eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG, eelkõige punktid 42, 43 ja 60–62 ning eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TU, eelkõige punktid 47, 48 ja 69–71.

95. Erilise tähtsusega on seoses sellega harta artikli 52 lõikes 3 sätestatu. Nimetatud sätte esimene lause sisaldab ühtsuse klauslit, mille kohaselt hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud.

96. On õige, et liidu põhiõigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul vastavalt põhiõiguste harta artikli 41 lõikele 1 ja artikli 47 teisele lõigule on välja kujundatud EÕIK artikli 6 lõike 1 järgi.⁹⁶ Erinevalt sellest, mida arvab Solvay, ei nõua aga EÕIK artikli 6 lõige 1 selle tõlgendamise praeguse seisjuures Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt, et konkurentsiõiguse alane trahvi määramise otsus tuleb üksnes asja arutamise mõistliku aja ületamise tõttu tühistada ja haldusmenetlus peatada.

97. Üldjuhul kehtib, nagu komisjon õigesti märkis, et EÕIK jätab oma osalisriikidele

96 – Selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17), vt eelkõige selgitused artikli 47 teise lõigu kohta (viidatud kohas, lk 30).

teatud kaalutlusruumi põhiõiguste võimalike rikkumiste kõrvaldamise teede ja vahendite osas.⁹⁷

98. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast EÕIK artikli 6 lõike 1 kohta saab lisaks järeldada, et kriminaalkaristuste täielik tühistamine ja asjaomaste kriminaalmenetluste lõpetamine on ainult üks võimalik heastamise vorm EÕIK artikli 41 tähenduses põhiõiguse rikkumise eest menetluse ülemäära pika kestuse tõttu.⁹⁸ Selles ei ole juttu siseriiklike asutuste kohustusest tühistada karistused ja lõpetada menetlus. Pigem tunnustab Euroopa Inimõiguste Kohus sõnaselgelt ka määratud karistuse vähendamist ülemäära pika

97 – 26. oktoobri 2000. aasta otsuses kohtuasjas Kudla vs. Poola (kaebus nr 30210/96, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-XI, § 154) kinnitas Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda, et õiguskaitsevahendite osas ülemäära pikkade menetluste korral ei ole EÕIK osalisriikides eelistatud lahendust („*pour l'heure il n'existe pas, dans les ordres juridiques des États contractants, un système prédominant en matière de recours permettant de dénoncer les durées excessives de procédure*”); vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 31. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas Simaldone vs. Itaalia (kaebus nr 22644/03, § 78). Euroopa Nõukogu komisjon „Demokraatia läbi õiguse” (Veneetsia komisjon) võttis 2006. aastal vastu võrdleva õigusliku uurimuse (uurimus nr 316/2004, kättesaadav Interneti-aadressil <[http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDL-AD\(2006\)036rev-f.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDL-AD(2006)036rev-f.pdf)>, viimati külastatud 26. jaanuaril 2011). Erinevate lahendusmeetodite kohta Euroopa Liidus vt peale selle veel kohtujurist Légeri 3. veebruari 1998. aasta ettepanek eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas Baustahlgewebe, ettepaneku punktid 52 ja 53.

98 – Eespool 89. joonealuses märkuses viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus kohtuasjas Eckle vs. Saksamaa, § 94, ja 13. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas Ommer vs. Saksamaa (nr 1, kaebus nr 10597/03, § 68); vt lisaks Euroopa Inimõiguste Kohtu 17. novembri 2005. aasta määrus kohtuasjas Sprotte vs. Saksamaa (kaebus nr 72438/01).

menetlusaja mõistliku heastamisena.⁹⁹ Ühes majanduskuritegevusealases kohtuasjas, mille esemeks olid raske pettuse juhtumid ning mida iseloomustas asjaolu, et menetlus kestis 17 aastat, pidas Euroopa Inimõiguste Kohus nimelt piisavaks menetluse ülemäära pika kestuse tuvastamist ja karistuse vähendamist.¹⁰⁰ Sellist laadi lahenduse võib minu arvates üle kanda ka konkurentsioiguse alastele menetlustele, mis ei erine majandusõiguslikest kriminaalmenetlustest.

99. Konkurentsioiguse puhul lisandub asjaolu, et Euroopa Inimõiguste Kohus ise ei näi lugevat nimetatud õigusvaldkonda klassikalise karistusõiguse hulka kuuluvaks; väljaspool karistusõiguse „kõva tuuma” lähtub Euroopa Inimõiguste Kohus sellest, et EIÕK artikli 6 lõike 1 karistusõigust puudutava osaga pakutavad tagatised ei pea olema tingimata kohaldatavad täies ranguses.¹⁰¹

100. Vastavalt sellele tuleb praeguse seisjuures lähtuda sellest, et põhiõiguste harta

artikli 52 lõike 3 esimeses lauses sätestatud ühtsuse nõudest ei tulene liidu kohtute jaoks kohustust vastata Euroopa konkurentsioiguse raames aset leidnud asja mõistliku aja jooksul arutamise põhiõiguse rikkumisele tingimata vaidlusaluse otsuse tühistamisega.

101. On tõsi, et põhiõiguste harta artikli 52 lõike 3 teise lause kohaselt on liidu õiguses võimalik EÕIK standardi raames ületada. Käesoleva asja konkurentsioiguse alases kontekstis ei ole selleks aga põhjust.

102. Karistuse määramisel asja mõistliku aja jooksul arutamise põhiõiguse rikkumise eest tuleb piisaval määral arvesse võtta nii asjaomase ettevõtja huve kui ka üldist huvi.

103. Asjaomase ettevõtja huvi seisneb selles, et saavutada põhiõiguste rikkumise tagajärgede võimalikult ulatuslik heastamine.¹⁰² Üldine huvi seisneb selles, et tagada Euroopa siseturu konkurentsieeskirjade, mis kuuluvad

99 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 10. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas *Dželili vs. Saksamaa* (kaebus nr 65745/01, § 103); 24. veebruari 2005. aasta otsus kohtuasjas *Ohlen vs. Taani* (kaebus nr 63214/00, §-d 29 ja 30) ja eespool 98. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas *Ommer vs. Saksamaa* (nr 1, § 68) ning 12. juuni 2008. aasta määrus kohtuasjas *Menelaou vs. Küpros* (kaebus nr 32071/04); selle kohta juba eespool 89. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas *Eckle vs. Saksamaa*, § 67, mis tunnustab siiski trahvi vähendamist põhimõtteliselt heastamisena. Vt peale selle eespool 97. joonealuses märkuses viidatud Veneetsia komisjoni uurimus nr 316/2004, punktid 119–123.

100 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. juuni 1983. aasta otsus kohtuasjas *Eckle vs. Saksamaa* (artikkel 50) (A-seeria, nr 65, kaebus nr 8130/78, § 24).

101 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas *Jussila vs. Soome* (suurkoda, kaebus nr 73053/01, § 43).

102 – Vt selle kohta ka EÕIK artikkel 41.

aluslepingute põhjanevate sätete hulka,¹⁰³ tõhus järgimine.¹⁰⁴

võimaldada ettevõtjal jätkata või uuesti alustada tegevust, mis on leitud ühenduse õigusnormidega vastuolus olevat.¹⁰⁶

104. Kui komisjoni konkurentsioiguse alase trahvi määramise otsus tühistatakse üksnes haldus- või kohtumenetluses mõistliku arutamise aja ületamise tõttu, siis ei langeks sellega ära mitte ainult trahv, vaid ka konkurentsieeskirjade kui selliste rikkumise tuvastamine. Selline lahendus oleks vastuolus üldise huviga tagada konkurentsieeskirjade tõhus järgimine ning ulatuks kaugemale asjaomase ettevõtja õigustatud huvist tema põhiõiguse rikkumise võimalikult ulatusliku heastamise vastu.

106. Seda arvesse võttes ei näe ma põhjust teha Euroopa Kohtule ettepanek kaaluda selles küsimuses uuesti läbi oma senine praktika. Seetõttu tuleb esimese väite kolmas osa tagasi lükata.

b) Menetluse kestuse tagajärjed Solvay kaitsevõimalustele käesolevas asjas (esimese väite neljas osa)

105. Üksnes põhjusel, et on eiratud lahendi tegemise mõistlikku aega, ei saa võimaldada ettevõtjal seada kahtluse alla rikkumise toimepanemist.¹⁰⁵ Sanktsioon mõistliku menetlusaja rikkumise eest ei tohi mingil juhul

107. Esimese väite neljas osa käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punkte 113–117, milles Üldkohus tuvastab, et mõistliku menetlusaja põhimõtte võimalik rikkumine ei mõjutanud Solvay võimalust end tõhusalt kaitsta, mistõttu ei ole tema kaitseõigusi rikutud. Selles näeb Solvay peamiselt põhjenduste puudulikust ja kaitseõiguste tagamise põhimõtte ning mõistliku menetlusaja põhimõtte rikkumist. Üldkohus jättis piisavalt käsitlemata raskused, mis esinevad Solvayl pärast nii pika aja möödumist seoses enda kaitsmisega.

103 – ELTL artikli 101 ja ELTL artikli 102 (endine EÜ artikkel 81 ja EÜ artikkel 82) tõhusa kohaldamise tähtsust on viimasel ajal rõhutatud nt 11. juuni 2009. aasta otsuses kohtuasjas C-429/07: X BV (EKL 2009, lk 4833, punktid 33–35) ja 7. detsembri 2010. aasta otsuses kohtuasjas C-439/08: VEBIC (EKL 2010, lk I-12471, eelkõige punktid 59 ja 61).

104 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 194. Vt selle kohta, mis puudutab kriminaalmenetlusi üldiselt, eespool 97. joonealuses märkuses viidatud Veneetsia komisjoni uurimuse punktid 228–232; punktis 241 rõhutab Veneetsia komisjon, et õigeksmõistev otsus ja kriminaalmenetluse lõpetamine peaksid olema erandlikud („[l]’*acquittement et l’abandon des poursuites devraient rester des mesures exceptionnelles*”).

105 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 194.

106 – Kohtujurist Boti 31. märtsi 2009. aasta ettepanek eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas Der Grüne Punkt, ettepaneku punktid 305 ja 306; neid järeldusi kinnitab Euroopa Kohus sõnaselgelt nimetatud kohtuasjas tehtud otsuse punktis 194.

i) Väide põhjenduste puudulikkuse kohta

uurimistoimingut ega võtnud vaidlusaluses otsuses arvesse ühtegi uut tõendit, mis tingiks vajaduse teostada kaitseõigust.¹⁰⁸

108. Väidetav põhjenduste puudulikkus vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 36 koostoimes artikli 53 esimese lõiguga seisneb selles, et Üldkohus jättis käsitlemata Solvay poolt esimeses kohtuastmes esitatud arvukad argumentid oma kaitsmise raskuste kohta.

111. Võib küll olla, et Solvay on käesoleva asja asjaolude materiaaloigusliku hindamise osas teistsugusel arvamusel, kuid sellest ei saa siiski järeldada põhjenduste puudulikkust.¹⁰⁹

109. See argument ei ole veenev. Nagu juba märgitud, ei nõua põhjendamiskohustus, et Üldkohus esitaks ammendava ning üksikasjaliku ülevaate menetluse poolte kõikidest arutluskäikudest; põhjendus võib seega olla tuletatav, tingimusel et see võimaldab huvitatud isikutel aru saada põhjustest, miks Üldkohus nende argumentidega ei nõustunud, ning et Euroopa Kohtul on piisavalt andmeid oma kontrolli teostamiseks.¹⁰⁷

ii) Väide materiaaloigusnormi rikkumise kohta

112. Üldkohtu väidet, et aja möödumine ei põhjustanud Solvay kaitseõiguste kahjustamist, kritiseerib apellant aga ka materiaaloiguse seisukohalt. Solvay näeb selles kaitseõiguste tagamise põhimõtte ning mõistliku menetlusaja põhimõtte rikkumist.

110. Solvay argumenti, et tal on pärast nii pika aja möödumist raske end komisjoni süüdistuste vastu kaitsta, käsitleb Üldkohus vaidlustatud kohtuotsus koguni sõnaselgelt, kuigi äärmiselt napilt. Selles märgib kohus vastavalt, et komisjon ei teinud esimesest kohtumenetlusest saadik käesolevas asjas ühtegi

113. Esmapilgul võib näida, nagu taotleks Solvay siinkohal, et Euroopa Kohus asendaks Üldkohtu hinnangu omaenda hinnanguga

108 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 114–116.

109 – 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-362/05 P: Wunenburg vs. komisjon (EKL 2007, lk I-4333, punkt 80) ja eespool 92. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Gogos vs. komisjon (punkt 35).

107 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 88 ja 92.

faktiliste asjaolude kohta, mis on apellatsioonimenetluses lubamatu.¹¹⁰

võis kahjustada ettevõtja *kaitset komisjoni etteheidete vastu*.¹¹¹

114. Lähemal vaatlusel ei heida Solvay Üldkohtule aga ette mitte niivõrd faktiliste asjaolude vale hindamist, kui pigem tema arvates olulise asjaolu eiramist: Üldkohus jättis arvesse võtmata, et menetluse algusest möödunud aeg kahjustas Solvay kaitsevõimalusi *kohtumenetluses*. Üldkohus käsitles ekslikult ainult aja möödumise tagajärgede mõju Solvay kaitsevõimalustele komisjoni ees (st *haldusmenetluses*).

117. Kõige esmalt toimub nimetatud kaitsmine küll haldusmenetluses, kus ettevõtjale võimaldatakse tema ärakuulamine vastuväite teatise alusel. Kaitse ei piirdu aga haldusmenetlusega. Pigem saab asjaomane ettevõtja komisjoni trahvi määramise otsuse vastu pöörduda liidu kohtutesse (ELTL artikli 263 neljas lõik, endine EÜ artikli 230 neljas lõik). Ka sellise kohtumenetluse raames peab ettevõtja saama end tõhusalt kaitsta selle vastu, mida komisjon – nüüd ametliku otsuse kujul – talle süüks paneb.

115. See argument on põhjendatud.

116. Asjaolu kontrollimisel, kas menetluse oletatavalt liiga pikk kestus avaldas asjaomase ettevõtja kaitsevõimalustele negatiivset mõju, ei või Üldkohus piirduda üksnes kaitsega menetluse teatud etapil. Pigem peab Üldkohus üldiselt kontrollima, kas menetluse kestus

118. Üldkohus piirdus seega ekslikult selle kontrollimisega, kas Solvay sai end *haldusmenetluses* tõhusalt kaitsta,¹¹² ja kas *eelmise* kohtumenetluse kestus – menetlus kohtuasjas T-31/91 seoses esimese trahvi määramisega (otsus 91/298) – avaldas negatiivset mõju.¹¹³ Üldkohus jättis oma kaalutlustes

110 – Eespool 35. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Aalborg Portland, punktid 47–49; eespool 109. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Wunenburger vs. komisjon, punkt 66; eespool 44. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Sumitomo, punkt 38, ja eespool 92. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus komisjon vs. Schneider Electric, punkt 103.

111 – Sarnane mõte on aluseks juba eespool 83. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsusele FEG, punktid 45–49, ja eespool 83. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsusele TU, punktid 50–54, millest tuleneb, et Üldkohus peab arvesse võtma haldusmenetluse kõigi etappide kestuse mõju asjaomase ettevõtja kaitsevõimalustele.

112 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 115 ja 116.

113 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 118–121 (see, et tegemist on eelnenud kohtumenetlusega, milles käsitleti otsust 91/298, selgub eelkõige sissejuhatavast punktist 118).

arvesse võtmata ettevõtja *praegused* kaitsevõimalused teises kohtumenetluses – menetluses kohtuasjas T-58/01 seoses käesolevas asjas vaidlusaluse otsusega 2003/5.

119. Käesolevas asjas oleks Üldkohtus teises kohtumenetluses T-58/01 esinenud kaitsevõimaluste arvestamine olnud tingimata vajalik kahel põhjusel: esiteks Solvay sõnaselge nõudmise tõttu võtta arvesse ka praeguse kohtumenetluse kestus, ja teiseks asjaolu tõttu, et Solvayl võimaldati alles selles kohtumenetluses – täpsemalt öeldes 2005. aastal – üldse toimikuga tutvuda. Niisiis oli see otsustava tähtsusega, kas Solvay sai 2005. aastal end veel tõhusalt komisjoni etteheidete või tuvastuste vastu kaitsta.

120. Põhiõigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul nõuab, et komisjon teeks konkurentsiõiguse alases menetluses trahvi määramise otsuse nii õigeaegselt, et asjaomane ettevõtja saab liidu kohtutes end selle vastu veel tõhusalt kaitsta.

121. Kuna Üldkohus jättis selle õiguslikult olulise asjaolu käsitlemata, on vaidlustatud kohtuotsusega rikutud õigusnormi.

iii) Veel mõned väited

122. Lõpuks tugineb Solvay esimese väite neljandas osas sellele, et on moonutatud faktilisi asjaolusid ja on rikutud EÕIK artiklit 6 ning ELL artikli 6 lõiget 1.

123. Neid etteheiteid ei ole vaja põhjalikult arutada. Faktiliste asjaolude moonutamist puudutav etteheide ei ole sisuliselt põhjendatud¹¹⁴ ja minu arvates puuduvad ka pidepunktid sellise moonutamise kohta. Mis puudutab EÕIK artiklit 6 ja ELL artikli 6 lõiget 1, siis ei ole esimene säte vahetult kohaldatav ja teine säte ei sisalda iseenesest põhiõiguste garantiid.¹¹⁵

iv) Vahekokkuvõte

124. Apellatsioonkaebuse esimese väite neljas osa on osaliselt põhjendatud.

114 – Vt selle kohta ETL artikkel 256, Euroopa Kohtu põhikirja artikli 58 esimene lõik ja kodukorra artikli 112 lõike 1 esimese lõigu punkt c, ning eespool 35. joonealuses märkuses viidatud kohtuasi Aalborg Portland (punkt 50); 25. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-167/06 P: Komninou jt vs. komisjon (EKL 2007, lk I-141*, punkt 41), ja 17. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-413/08 P: Lafarge vs. komisjon (EKL 2010, lk I-5361, punkt 16).

115 – EÕIK artikli 6 kohta ja ELL artikli 6 lõike 1 kohta vt samuti eespool käesoleva ettepaneku punkt 28.

c) Solvay väidetav loobumine trahvi vähendamisest (esimese väite viies osa)

125. Esimese väite viiendas ja ühtlasi viimases osas kritiseerib Solvay eeskätt vaidlustatud kohtuotsuse punkti 122. Selles punktis märgib Üldkohus, et Solvay „loobus hagiavaldukes sõnaselgelt võimalusest vähendada trahvi hüvitisena selle eest, et väidetavalt on rikutud tema õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.” Selles näeb Solvay tema esimeses kohtuastmes esitatud väite moonutamist.

126. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on moonutamisega tegemist juhul, kui ilma uusi tõendeid uurimata ilmneb, et olemasolevatele tõenditele antud hinnang on ilmselgelt väär.¹¹⁶ Kui kanda see üle poolte väidetele ja argumentidele esimeses kohtuastmes, siis saab sellist moonutamist eeldada ainult juhul, kui Üldkohus mõistis neid ilmselgelt valesti või edastas need nende mõtet moonutades.

116 – 18. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-229/05 P: PKK ja KNK vs. nõukogu, (EKL 2007, lk I-439, punkt 37), 22. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-260/05 P: Sniace vs. komisjon (EKL 2007, lk I-10005, punkt 37), ja eespool 114. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Lafarge vs. komisjon (punkt 17).

127. On kahetsusväärne, et vaidlustatud kohtuotsuses toodud vaidlusaluse formuleeringuga ei võimalda Üldkohus mõista, millisele Solvay hagiavaldukes lõigule ta viitab. Apellatsioonimenetluse etapis on menetlusosalised siiski üksmeelselt jõudnud selleni, et Üldkohtu väite, mida Solvay kritiseerib, ajendiks võiksid olla hagiavaldukes punktid 88 ja 89. Oma hagiavaldukes punktis 88 rõhutab ettevõtja vastavalt, et tema arvates saab õiglase menetluse põhimõtte etteheidetava rikkumise kõrvaldada ainult vaidlusaluse otsuse tühistamine; pelgalt trahvi vähendamine ei kõrvalda EÕIK artikli 6 etteheidetavat rikkumist. Seejärel jõuab Solvay hagiavaldukes punktis 89 järeldusele, et tema etteheite, mis käsitleb mõistliku aja ilmset ületamist, tagajärjeks võib olla üksnes vaidlusaluse otsuse tühistamine.¹¹⁷

128. Minu arvates ei nähtu hagiavaldukes kirjeldatud lõigust loobumist trahvi võimalikust vähendamisest menetluse kestuse tõttu. Samuti ei ole Solvay kirjalikest seisukohtadest mingil juhul võimalik järeldada, et ettevõtja „loobus sõnaselgelt” trahvi vähendamisest ülemäära pika menetluse tõttu, nagu Üldkohus märkis.

117 – Prantsuskeelses originaalis „La requérante estime dès lors que le dépassement manifeste du délai raisonnable dans la présente procédure [...] ne peut qu'entraîner l'annulation pure et simple de la décision attaquée [...]” (Solvay poolt esimeses kohtuastmes esitatud hagiavaldukes punkt 89, viidatud Solvay apellatsioonkaebuse punktis 47).

129. Pigem kirjeldab Solvay esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse punktides 88 ja 89 üksnes rõhutatult oma õiguslikku käsitlemist. Ettevõtja selgitab, millist õiguslikku tagajärge peab ta mõistliku menetlusaja põhimõtte väidetava rikkumise tõttu nõutavaks: mitte trahvi vähendamist, vaid vaidlusaluse otsuse tühistamist.

130. Õigusliku käsitlemise kirjeldamise ja sõnaselge loobumise vahel trahvi vähendamise võimalusest hüvitisena selle eest, et väidetavalt on rikutud õigusnormi, on põhjanev erinevus. Seda erinevust ei ole Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 122 mõistnud.

131. Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 122 annab tunnistust sellest, et Üldkohus mõistis Solvay esimeses kohtuastmes esitatud väiteid ja argumente ilmselgelt valesti ning lisaks edastas need nende mõtet moonutades. See kujutab endast poole väidete ja argumentide moonutamist.

132. See moonutamine tuleb eriti ilmsiks, kui mõelda, et muus kontekstis taotleb Solvay esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduses Üldkohtult igal juhul trahvi vähendamist ning viitab seejuures sõnaselgelt oma „väidetele ja

argumentidele seoses tühiseks tunnistamise põhjustega”, seega ka oma väidetele ja argumentidele menetluse ülemäära pika kestuse kohta.¹¹⁸

133. Järelikult on esimese väite viies osa põhjendatud.

3. Vahekokkuvõte

134. Apellatsioonkaebuse esimene väide on osaliselt põhjendatud.

C. Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine

135. Nagu eeltoodust tuleneb, on Solvay esitatud kolm appellatsioonkaebuse väidet suures osas põhjendatud. Iga nimetatud väite tulemuslikkus õigustab juba omaette võetuna kogu vaidlustatud kohtuotsuse tühistamist.

118 – Esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse punktis 209 (osaliselt viidatud Solvay appellatsioonkaebuse punktis 49) on öeldud järgmist: „[S]i, par impossible, le Tribunal devait rejeter l'ensemble des moyens d'annulation développés par la requérante, la requérante invite le Tribunal à prendre en compte [...] l'ensemble des considérations présentées dans la présente requête au titre des moyens d'annulation dans son appréciation de la nécessité d'infliger une amende à la requérante et du montant de celle-ci [...]”

D. *Esimeses kohtuastmes esitatud hagi kohta otsuse tegemine* 1. Õigus tutvuda toimikuga

136. Euroopa Kohus võib oma põhikirja artikli 61 lõike 1 kohaselt teha asja suhtes ise lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab.

137. Selline on olukord käesolevas asjas. Kõik Solvay hagi kohta otsuse tegemiseks olulised fakti- ja õigusküsimused on läbi arutatud juba Üldkohtus ning pooltel oli võimalik esitada nende kohta oma argumentid. Seetõttu ei ole vaja suunata asja tagasi Üldkohtusse, pigem võib Euroopa Kohus teha ise otsuse Solvay hagi kohta, millega Solvay nõuab vaidlusaluse otsuse tühistamist. Menetluse erakordselt pikka kestust arvestades – 22 aastat alates komisjoni korraldatud läbiotsimistest 1989. aasta aprillis kuni praeguseni – peaks Euroopa Kohus seda võimalust kasutama.

138. Järgnevalt piirdun ma sellega, et käsitleda lühidalt vaidlusaluse otsuse õiguspärasust kolmest valitud aspektist: toimikuga tutvumine (allpool alapunkt 1), õigus olla ära kuulatud (allpool alapunkt 2) ja menetluse kestus (allpool alapunkt 3).

139. On kindel, et Solvay ei võimaldatud enne vaidlusaluse otsuse tegemist õiguslikele nõuetele vastavalt toimikuga tutvuda.¹¹⁹

140. Nagu juba märgitud, on võimatu välis- tada, et Solvay oleks toimiku kadunud osades leidnud talle teadmata sisuga informatsiooni, mis oleks olnud tema kaitse jaoks tarvilik. See kehtib seda enam, et komisjon ise lähtub sellest, et toimiku mõni puuduv kaust „sisaldas määruse nr 17 artikli 11 alusel peetud kirja- vahetust”, niisiis komisjoni informatsiooni- nõudeid erinevatele ettevõtjatele ja vastuseid nendele.¹²⁰ Sellised teiste ettevõtjate seisu- kohad oleksid võinud sisaldada asjakohaseid andmeid Solvay ja CFK vahelise kokkuleppe hindamiseks, isegi kui see puudutaks üksnes tuvastatud rikkumise kestust ning määratud trahvi suurust. Eelkõige rikkumise kestuse osas olid komisjoni andmed vaidlusaluses ot- suses lünklikud ja vastuolulised.¹²¹

119 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 24.

120 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 49.

121 – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 296–303.

141. Seega oli vähemalt olemas võimalus, et korrakohase toimikuga tutvumise võimaldamise korral oleks haldusmenetluse tulemus olnud teistsugune, olgu kas või ainult määratud trahvi suuruse osas.

142. Järelikult tuleb vaidlusalune otsus ainuüksi juba toimikuga tutvumise osas esinenud menetlusnormi rikkumise tõttu – kadunud toimikud – täies ulatuses tühistada.

2. Õigus olla ära kuulatud

143. Järgmisena on kindel, et Solvayd ei kuulatud enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist 2000. aastal komisjoni poolt uuesti ära, kuigi see oleks olnud õiguslikus mõttes nõutav.¹²² See menetlusnormi rikkumine on tihedalt seotud sellega, et Solvayle ei võimaldatud juurdepääsu toimikutele.

144. Ei saa välistada, et haldusmenetluse tulemus oleks olnud teistsugune, kui komisjon oleks 2000. aastal võimaldanud ettevõtjal – pärast korrakohast toimikuga tutvumist – uuesti anda ütlusi talle esitatud etteheidete kohta.¹²³

145. Ka sel põhjusel tuleb vaidlusalune otsus täies ulatuses tühistada.

3. Õigus asja arutamisele mõistliku aja jooksul

146. Mis puudutab lõpuks menetluse kestust, siis tuleb seda hinnata kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades.¹²⁴

147. Käesolevas asjas tuleb silmas pidada, et komisjon jäi ajavahemikul alates esimese trahvi määramise otsuse (otsus 91/298) tühistamisest kuni Euroopa Kohtu esimese otsuse ni apellatsioonikohtuna¹²⁵ täiesti passiivseks. Seetõttu möödus nelja aasta ja seitsme kuu pikkune periood tarbetult.¹²⁶

148. Komisjoni tegevusetust ei saa õigustada viitega sellele, et nimetatud institutsioon esitas tollal esimese trahvi määramise otsuse tühistamise peale apellatsioonkaebuse. Komisjon võib küll vabalt otsustada ammen-dada täielikult talle avatud protsessuaalsed võimalused ning pöörduda esimeses kohtu-astmes kaotamise korral Euroopa Kohtu kui

122 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 65.

123 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 54–70.

124 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 80 ja 85. joonealune märkus.

125 – Eespool 2. joonealuses märkuses viidatud 6. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas komisjon vs. Solvay.

126 – Vt selle kohta kronoloogiline ülevaade käesoleva ettepaneku punktis 11.

apellatsioonikohtu poole. See ei tähenda siiski mingil juhul, et komisjon võib sellise apellatsioonimenetluse ajal lasta haldusmenetlusel peatuda.¹²⁷

selgitama, et tema võidu korral apellatsioonimenetluses muutub see otsus kehtetuks.

149. Apellatsioonkaebusel ei ole peatavat toimet (Euroopa Kohtu põhikirja artikli 60 esimene lõik). Seega oli komisjon alates 29. juunist 1995, Üldkohtu otsuse väljakuulutamise päevast kohtuasjas T-31/91 vastavalt EÜ artikli 233 esimesele lõigule (nüüd ELTL artikli 266 esimene lõik) kohustatud võtma Üldkohtu tühistamisotsuse täitmiseks vajalikud meetmed. Ka hea halduse põhimõte oleks nõudnud asjas koheselt uue otsuse väljatöötamist või haldusmenetluse peatamist.

151. Neil asjaoludel jõuan ma järeldusele, et käesolevas asjas oli haldusmenetlus ainuüksi juba komisjoni peaaegu viieaastase tegevusetuse tõttu alates 1995. aasta juulist kuni 2000. aasta aprillini ülemäära pikk. Nagu juba märgitud,¹²⁹ osutub seetõttu teiste menetlustappide kestuse täpsem uurimine ja menetluse kestuse käsitlemine tervikuna ülearuseks.¹³⁰

152. Siiski õigustab äsja tehtud tuvastus, et on rikutud mõistliku menetlusaaja põhimõtet, vaidlusaluse otsuse tühistamist ainult juhul, kui menetluse kestus kahjustas asjaomasel ettevõtjal enda kaitsmise võimalusi.¹³¹ Selle tõendamine on ettevõtja kohustus.

150. Komisjonil oleks olnud lihtne jätkata haldusmenetlust juba alates 1995. aasta juulist, selle asemel, et oodata sellega kuni 2000. aasta aprillini.¹²⁸ Oma uues trahvi määramise otsuses oleks komisjon pidanud ainult

153. Euroopa Kohus esitab üldjuhul sellisele tõendamisele ranged nõuded:¹³² asjaomase ettevõtja argumentatsioon peab tuginema veenvatele tõenditele ega tohi olla liiga

127 – Sellele viitas Solvay õigesti juba esimeses kohtuastmes (vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 93). Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuses PVC II, eelkõige punktid 204 ja 205, jättis Euroopa Kohus selle küsimuse lahtiseks, kuna apellant ei olnud sellekohast väidet esitanud.

128 – 2000. aasta aprillis tehti eespool 2. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas komisjon vs. Solvay.

129 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 81.

130 – Esimese kohtuastme menetluse kestuse kohta Üldkohtu kohtuasjas T-58/01 ja menetluse kestuse tervikhinnangu kohta vt allpool käesoleva ettepaneku punktid 176–189.

131 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 92–106.

132 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG, punktid 56–60, ja 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TU, punktid 64, 67 ja 69.

abstraktne ja ebatäpne.¹³³ Näiteks juhul kui – nagu käesolevas asjas – väidetakse, et kaitsevõimalused on endiste töötajate lahkumise tõttu piiratud, tuleb üldjuhul nimetada nende isikute nimed, ära näidata nende tööülesanded ja lahkumise kuupäev, vajalik on märkida, mis laadi ja millises mahus teavet või selgitusi nad võivad anda, ning kirjeldada asjaolusid, mille tõttu ei saanud asjaomased isikud ütlusi anda.¹³⁴

154. Nii üksikasjalikke andmeid ei ole Solvay liidu kohtute jooksvas menetluses kahtlemata esitanud.

155. Käesoleval juhul tuleb igatahes arvesse võtta, et ajavahemikust –1987. aastast kuni 1990. aastani, mille osas heidetakse Solvay-le ette kartellikokkuleppes osalemist, oli teise trahvi määramise otsuse tegemise ajal 2000. aasta lõpus möödunud juba 13 aastat. Kui Solvay sai lõpuks 2005. aastal toimikuga Üldkohtus tutvuda, oli komisjoni tuvastatud rikkumise perioodist möödunud isegi juba 15 kuni 18 aastat.

133 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TU, punkt 69, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG, punkt 56.

134 – Eespool 216. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG, punktid 57 ja 58, ja eespool 216. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TU, punktid 64–69.

156. On ilmselge, et ettevõtte töötajate mälu – liiatigi endiste töötajate mälu – on pärast nii pika aja möödumist nõrgenenud.

157. Sellest hoolimata tegi Solvay esimeses kohtuastmes Üldkohtule ettepaneku, et ta võib üksikasjalikult välja tuua, millised juhtivtöötajad kõnealusel ajavahemikul tema osakonnas „karbonaat” töötasid ning millal nad töölt lahkusid või surid.

158. Nimetatud kohtuasja erandlikel asjaoludel ei olnud Solvaylt mõistlik enamat oodata.

159. Eelkõige ei tohi apellanti kahjustada asjaolu, et ta jättis üksikasjalikult märkimata, milliste juhtumite ja tõendite kohta tema endised töötajad oleksid pidanud teavet andma. Seda seetõttu, et kuni praeguseni ei ole ettevõtjale teada kõigi menetlustoimiku osade sisu, mida talle tegelikult oleks pidanud olema näidatud.¹³⁵ Solvaylt ei saa nõuda selle tõendamist, kas ja millises ulatuses oleksid tema endised töötajad saanud anda teavet kadunud menetlustoimiku osade kohta, mille sisu on teadmata ja millele ei olnud menetluses kordagi juurdepääsu.

135 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 31–49.

160. Üldjuhul ei tohi asjaolu, et aja möödumine on kahjustanud kaitsevõimalusi, tõendamisele esitatavate nõuete latti seada nii kõrgele, et asjaomasel ettevõtjal muudetakse igasugune tõendamine praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.

161. Silmas pidades asjaolu, et korvamatult on kadunud menetlustoimiku üks osa, mis võis sisaldada komisjoni kirjavahetust kolmandate ettevõtjatega,¹³⁶ ei saa välistada, et Solvay lahkunud töötajad oleksid saanud nende kättesaadavuse korral ettevõtjale tema kaitsmisel abiks olla. Eelkõige ei saa välistada seda, et nimetatud töötajad oleksid võinud anda taustainformatsiooni, mis ei tulnud pelgalt kirjalike märkuste kasutamisel ilmsiks.

162. Eeltoodut arvesse võttes on piisavalt pidepunkte selle kohta, et menetluse ülemäära pikk kestus kahjustas Solvay võimalusi end komisjoni ees kaitsta. Ainuüksi juba selle asjaolu tõttu tuleb vaidlusalune otsus tühistada.

4. Vahekokkuvõte

163. Juba sellest, kui arutada apellandi poolt esimeses kohtuastmes tõstatatud õigusküsimusi seoses toimikuga tutvumisega, õigusega

olla ära kuulatud ja menetluse kestusega, tuleneb, et komisjoni vaidlusalune otsus (otsus 2003/5) tuleb täies ulatuses tühistada. Seega osutub Solvay poolt esimeses kohtuastmes esitatud ülejäänud väidete käsitlemine ülearuseks.

V. Trahvi vähendamise taotlus

164. Peale vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise ja vaidlusaluse otsuse kehtetuks tunnistamise¹³⁷ taotleb Solvay ka – Üldkohtu poolt uuesti määratud – trahvi tühistamist või vähendamist, ja nimelt suure kahju hüvitamiseks, mis olevat talle väidetavalt tekkinud erakordselt pika menetlusaja tõttu.

165. Minu poolt pakutud lahenduse järgi, mis viib vaidlustatud kohtuotsuse tühistamiseni¹³⁸ ja vaidlusaluse otsuse kehtetuks tunnistamiseni,¹³⁹ muutub see Solvay eraldi taotlus alusetuks. Järgnevalt käsitlen ma seda täielikkuse mõttes siiski teise võimalusena.

137 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku IV jagu, punktid 15–163.

138 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punkt 135.

139 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punktid 139–163.

136 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 49.

A. Sissejuhatav märkus

166. Euroopa Kohtu senisest praktikast on menetluse ülemäärase pikkuse probleemi osas võimalik tuletada kaks erinevat lahendusmeetodit: kohtuasjas Baustahlgewebe, kus asjaomasele ettevõtjale oli määratud trahvi konkurentsioiguse alusel, lubas Euroopa Kohus trahvi vähendada.¹⁴⁰ Seevastu kohtuasjas Der Grüne Punkt, kus ei olnud sellist trahvi määratud, sai Euroopa Kohus anda asjaomasele ettevõtjale üksnes viite võimalusele esitada kahju hüvitamise hagi vastavalt ELTL artiklile 268 koostoimes ELTL artikli 340 teise lõiguga (endine EÜ artikkel 235 koostoimes EÜ artikli 288 teise lõiguga).¹⁴¹

167. Kohtuistungil märkis komisjon, et ta eelistab viimasena nimetatud lahendusviisi kohtuasja Der Grüne Punkt eeskujul. Komisjon põhjendas seda konkurentsioiguse tõhusa kohaldamise vajadusega. Trahvi vähendamine kahjustaks komisjoni arvates Euroopa konkurentsieeskirjade tõhusat kohaldamist.

168. See vastuväide ei ole veenev.

140 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, punktid 48, 141 ja 142.

141 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Der Grüne Punkt, punkt 195.

169. Üheltpoolt on siseturu toimimiseks vältimatult vajalike Euroopa konkurentsieeskirjade kohaldamine¹⁴² kahtlemata aluslepingute üks põhieesmärke.¹⁴³ Selle eesmärgi saavutamiseks on tõhusad ja hoiatavad sanktsioonid paratamatud.

170. Teiselt poolt tuleb sellises menetluses nagu konkurentsioiguse alane haldusmenetlus, millel on karistusõigusele sarnased jooned,¹⁴⁴ võtta eriti suurel määral arvesse elementaarseid menetluslikke tagatiseid. Konkurentsioigust võib kohaldada ainult õigusriiklikult laitmatute vahenditega. Seega juhul kui konkurentsioiguse alases menetluses rikutakse põhiõigust asja arutamisele mõistliku

142 – 1. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-126/97: Eco Swiss (EKL 1999, lk I-3055, punkt 36) ja 20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-453/99: Courage ja Crehan (EKL 2001, lk I-6297, punkt 20).

143 – Vt selle kohta eespool 103. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

144 – Vt selle kohta kohtujurist Sharpstoni 10. veebruari 2011. aasta ettepanek poolelolevas kohtuasjas C-272/09 P: KME Germany jt vs. komisjon, eelkõige ettepaneku punkt 64; kohtujurist Boti 26. oktoobri 2010. aasta ettepanek liidetud kohtuasjades C-201/09 P ja C-216/09 P: ArcelorMittal Luxembourg vs. komisjon jt (EKL 2010, lk I-2359, eelkõige ettepaneku punkt 41) ja kohtujurist Boti 26. oktoobri 2010. aasta ettepanek kohtuasjas C-352/09 P: ThyssenKrupp Nirosta vs. komisjon (EKL 2010, lk I-2359, eelkõige punkt 49) ning minu 3. juuli 2007. aasta ettepanek kohtuasjas C-280/06: ETI jt (EKL 2007, lk I-10893, ettepaneku punkt 71) ja minu 23. aprilli 2009. aasta ettepanek kohtuasjas C-97/08 P: Akzo Nobel jt vs. komisjon (EKL 2009, lk I-8237, punkt 39); selle kohta juba minu 8. septembri 2005. aasta ettepanek eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas FEG, ettepaneku punkt 108, ja minu ettepanek eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas TU, ettepaneku punkt 100.

aja jooksul, on asjaomasel ettevõtjal õigus nõuda rikkumise tõhusat kõrvaldamist.

toimega. Euroopa Kohus ei pea trahvi teole vastavust küsitavaks. „Baustahlgewebe meetod” viib üksnes esialgse trahvi teatud laadi tasaarvestamiseni summaga, mida loetakse mõistlikuks hüvitiseks menetluse ülemäära pika kestuse eest.¹⁴⁷

171. Lahenduse otsimine mõistliku menetlusaja ületamise korral liigub niisiis paratamatult ühelt poolt konkurentsieeskirjade kohaldamise nõude ja teiselt poolt põhiõiguse rikkumise tõhusa kõrvaldamise nõude vahelises pingeväljas.

B. Trahvi vähendamine

172. Menetlusökonoomia eesmärgil ja vajaduse tõttu tagada asjaomasele ettevõtjale kohene ja tõhus õiguskaitselahend peaks Euroopa Kohus seal, kus see on võimalik, – seega trahvidega seotud kohtuasjades – ka edaspidi järgima lahendusviisi, mida ta on eelnevalt kasutanud kohtuotsuses Baustahlgewebe.¹⁴⁵

174. Kohtuotsus Baustahlgewebe¹⁴⁸ tugineb kokkuvõttes ELTL artiklis 261 sätestatud täielikule pädevusele otsuste läbivaatamisel, mis on Euroopa Kohtul konkurentsioiguse alaste karistuste määramisel vastavalt määruse nr 17 artiklile 17.¹⁴⁹ Seega võib Euroopa Kohus määratud trahvi või karistusmakset oma äranägemisel tühistada, seda vähendada või suurendada.

173. Konkurentsieeskirjade tõhusa kohaldamise jaoks on sel juhul piisav, et asi piirdub rikkumise tuvastamise ja asjaomase ettevõtja kohustusega rikkumine lõpetada.¹⁴⁶ Teiste turul osalejate suhtes piirdub asi komisjoni või kohtu esialgselt määratud trahvi hoiatava

175. Kohtuotsuse Baustahlgewebe praktikat kohaldades tuleb kõigepealt hinnata menetluse kestust (selle kohta allpool alapunkt 1) ja seejärel määrata trahvi võimaliku vähendamise ulatus (allpool alapunkt 2).

145 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, eelkõige punkt 48. Ainult möödamminnes olgu märgitud, et ka komisjon ise valib mõnikord trahvi vähendamise tee, kui ta jõuab järeldusele, et tema poolt läbiviidud haldusmenetluse kestus oli ülemäära pikk (vt selle kohta eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus FEG ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TU, mõlemal juhul punkt 9).

146 – Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punktid 104 ja 105.

147 – Selle kohta eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, eelkõige punkt 141.

148 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, punktid 48 ja 142.

149 – Tulevikus asetleidvate juhtumite jaoks: määruse nr 1/2003 artikkel 31.

1. Haldus- ja kohtumenetluse ülemäära pikk kestus

176. Menetlusaja mõistlikkust hinnatakse, nagu juba märgitud,¹⁵⁰ vastavalt iga kohtuasja konkreetsetele asjaoludele ning eelkõige vaidluse olulisusele huvitatud isiku jaoks, kohtuasja keerukusele ning hageja ja pädevate ametivõimude käitumisele.

177. Seejuures kontrollitakse eraldi iga üksiku menetluse etapi kestust, peale selle tuleb anda aga ka tervikhinnang haldusmenetluste või kohtumenetluste kestusele.¹⁵¹

178. Konkreetsetest menetluse etappidest on mõistliku menetlusaja põhimõtet silmas pidades problemaatilised eelkõige kaks etappi: komisjoni täieliku tegevusetuse periood esimese apellatsioonimenetluse ajal (menetlus liidetud kohtuasjades C-287/95 P ja C-288/95 P) ning teine menetlus Üldkohtus (menetlus kohtuasjas T-58/01).¹⁵²

179. On juba märgitud, et komisjoni tegevusetuse tõttu, mis kestis neli aastat ja seitse kuud, 1995. aasta juulist kuni 2000. aasta aprillini, – st esimese apellatsioonimenetluse ajal, – rikuti Solvay põhiõigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.¹⁵³ Käesoleva

menetluse puhul võib seetõttu lahtiseks jätta küsimuse, kas samal perioodil pidi ka Euroopa Kohus apellatsioonikohtuna vastutama neli aastat ja seitse kuud kestnud menetluse ülemäära pika kestuse eest.

180. Mis puudutab *Üldkohtu teist menetlust* (kohtuasi T-58/01), siis tundub selle kaheksa aasta ja üheksa kuu pikkune kestus juba esmapilgul olevat talumatult pikk.

181. Nagu apellant õigesti rõhutab, ei saa nii pikka läbivaatamisega käesolevas asjas põhjendada viitega kohtuasja mingit laadi keerukusele: Üldkohtul oli tegemist ainult kahe osapoollega, tõlkimisele kulunud aeg ei olnud märkimisväärne¹⁵⁴ ning menetlusosaliste tõstatatud fakti- ja õigusküsimused ei olnud eriti rasked. Esines küll seotus paralleelselt poolelioleva menetlusega kohtuasjas T-57/01, kuid

150 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 80.

151 – Vt eespool eelkõige käesoleva ettepaneku punktid 81–84.

152 – Vt selle kohta kronoloogiline ülevaade käesoleva ettepaneku punktis 11.

153 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 147–151.

154 – Kuna kohtumenetluse keel on prantsuse keel, olid kõigi menetlusosaliste dokumendid koostatud selles keeles, milles vaidlustatud kohtuotsust arutati. Tõlkimisele kulus tähtsusetu aeg üksnes kohtumenetluse algul avaldamise jaoks *Euroopa Liidu Teatajas* (vt Üldkohtu kodukorra artikli 24 lõige 6). Aeg, mis kulus vaidlustatud kohtuotsuse tõlkimisele selle avaldamiseks esimese kohtuastme menetluse lõpul, ei takistanud Üldkohtul kohtuotsust menetluse keeles välja kuulutamast ja seda kätte toimetamast, niipea kui otsus oli läbi arutatud.

paljude väidete identsus mõlemas kohtuasjas oleks pidanud sünergiast tingituna nende asjade läbivaatamist pigem kiirendama kui aeglustama.

182. Kindlasti on suur osa menetluse veinimisest seletatav vajadusega võimaldada Solvayl kohtumenetluse ajal tutvuda haldusmenetluse toimikuga.¹⁵⁵ Asjaolu, et selleks vajati aga poolteist aastat – ja koguni kaks aastat, kui poolte esitatud dokumendid kaasa arvata,¹⁵⁶ – ei saa kuidagi aktsepteerida. See ajakaotus ei tohi Solvayd kahjustada. Vajaduse korral oleks Üldkohus pidanud seadma komisjonile selged tähtajad ja nende tähtaegade võimaliku järgimata jätmise korral tegema vajalikud järeldused komisjoni kahjuks.

183. Muu hulgas on esimese astme kohtumenetluses võimalik tuvastada ka Üldkohtu mõned ulatuslikud tegevusetuse perioodid. Näiteks tuleb rõhutada 29-kuulist perioodi,

¹⁵⁵ – Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 40–50.

¹⁵⁶ – Üldkohus palus 19. detsembril 2003 komisjonil esitada üksikasjaliku nummerdatud loendi kõikidest haldusmenetluse toimikusse kuuluvatest dokumentidest; Solvay tutvus 14. aprillil 2005 Üldkohtu kantsleis komisjoni poolt edastatud toimiku osadega (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 40 ja 50). Kui liita juurde ajavahemik kuni komisjoni märkuste esitamiseni 17. novembril 2005 selle kohta, kas asjaomased toimiku osad on Solvay kaitse jaoks tarvilikud, siis on möödunud peaaegu kaks aastat.

mis möödus komisjoni märkuste esitamise selle kohta, kas teatud dokumendid on Solvay kaitse jaoks tarvilikud, kuni suulise menetluse alustamiseni.¹⁵⁷ Mainida tuleb ka peaaegu 18-kuulist perioodi, mis möödus 26. juunil 2008 toimunud kohtuistungist kuni vaidlustatud kohtuotsuse väljakuulutamiseni 17. detsembril 2009.¹⁵⁸

184. Enesestmõistetavalt ei tohi Üldkohtu sisemise töökorralduse probleemid, nagu näiteks regulaarne uute kohtunike ametisse nimetamine või kohtunikel esinevad takistused, kahjustada asjaomase isiku huve.¹⁵⁹

185. Neil asjaoludel olid nii haldus- kui ka kohtumenetlus käesolevas asjas ülemäära pikad.

¹⁵⁷ – Komisjon esitas oma märkused 17. novembril 2005 ja suuline menetlus algatati 2008. aasta mais (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 51 ja 55).

¹⁵⁸ – Võrdluseks: Kohtuasjas Baustahlgewebe, milles Üldkohus liitis üksteist seotud kohtuasja ühiseks kohtuistungiks, jaatas Euroopa Kohus, et rikutud oli mõistliku menetlusaja põhimõtet, kuna esimeses kohtuastmes oli kirjaliku menetluse lõppemisest kuni määruse andmiseni kohtuistung korraldamise kohta möödunud 32-kuuline periood ning kohtuistungist kuni Üldkohtu otsuse väljakuulutamiseni 22-kuuline periood (eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe, punktid 45 ja 46).

¹⁵⁹ – Vt selle kohta minu 4. märtsi 2010. aasta ettepanek eespool 92. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas Gogos vs. komisjon, ettepaneku punkt 88.

186. See mulje kinnistub, kui vaadelda haldus- ja kohtumenetluse kõigi etappide kestust käesolevas asjas tervikuna:

- Vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale EÕIK artikli 6 lõike 1 kohta tuleb menetluse kestuse arvutamisel alguspunktina silmas pidada kuupäeva, mil Solvay esmakordselt nägi, et tema vastu rakendatakse kahtlustuste tõttu meetmeid, millel on oluline mõju tema olukorrale.¹⁶⁰ See aeg oli käesolevas asjas ammu enne vastuväiteteatist (mis on võrreldav ametliku „süüdistusega”): see langes juba kuupäevale, mil komisjon teostas 1989. aasta aprillis Solvay juures läbiotsimise.¹⁶¹
- Vahepealsel ajal menetlust ei lõpetatud.
- Menetluse eeldatava lõppemise ajaks tuleb lugeda kuupäeva, mil tehakse otsus käesolevas apellatsioonimenetluses.¹⁶²

160 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 17. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas Pedersen ja Baadsgaard vs. Taani (suurkoode; kaebus nr 49017/99, *Recueil des arrêts et décisions* 2004-XI, § 44); selle kohta juba 16. juuli 1971. aasta otsus kohtuasjas Ringelsen vs. Austria (A-seeria, nr 13, § 110) ja 22. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas Hozee vs. Madalmaad (*Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, § 43).

161 – Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus PVC II, punkt 182; vt kõige selle kohta ka minu 8. detsembri 2005. aasta ettepanekud eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas FEG, ettepaneku punktid 108–112, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas TU, punktid 100–104.

162 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 28. juuni 1978. aasta otsus kohtuasjas König vs. Saksamaa (A-seeria nr 27, kaebus nr 6232/73, § 98) ja eespool 89. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Eckle vs. Saksamaa, § 76.

187. Praeguseni on menetlus seega kestnud kokku juba 22 aastat. Küsimuse, kas nii pikka menetluse kestust saab üleüldse õigustada, võib jätta lahtiseks. Igal juhul peaksid selliseks õigustuseks esinema erandlikud asjaolud, nagu näiteks käsitletavate fakti- ja õigusküsimuste eriline keerukus ning asjaomase ettevõtja oluline kaasvastutus menetluse teatud venimise eest. Selliste asjaoludega ei ole siinkohal mingil juhul tegemist.

188. Üksnes möödaminnes olgu märgitud, et menetluse kogu kestuse õigustamiseks ei piisa pelgalt asjaolust, et aegumistähtaeg ei ole veel möödunud.¹⁶³ Aegumistähtaeg an-

163 – Aegumistähtaeg on viis aastat alates rikkumise lõppemise päevast ning selle kulgemise katkestavad kõik uurimist või rikkumist käsitlevad menetlused. Absoluutne aegumistähtaeg möödub hiljemalt päeval, mil kahekordse aegumistähtajaga võrdne ajavahemik lõpeb, ilma et komisjon oleks määranud trahvi või karistumakset. Menetluste aegumistähtaja kulgemine peatub komisjoni otsuse Euroopa Liidu Kohtus läbivaatamise ajaks. Vt selle kõige kohta nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT erivaljaanne 07/001, lk 61) artiklid 1–3; edaspidi kehtib määruse nr 1/2003 artikkel 25. Mitmesuguseid probleeme, mis on seotud aegumise ja selle peatumisega kohtumenetluse ajal, käsitleb kohtujurist Bot oma ettepanekus eespool 144. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas ArcelorMittal Luxembourg vs. komisjon jt, eelkõige ettepaneku punktid 66–81 ja 245–251 ning ettepanekus eespool 144. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas ThyssenKrupp Nirosta vs. komisjon, eelkõige ettepaneku punktid 177–212.

nab nimelt ainult äärmise ajalise raami, mille jooksul võib võtta meetmeid trahvi määramiseks Euroopa konkurentsieeskirjade rikumise eest. Aegumistähtaja jooksul nõuab mõistliku menetlusaja põhimõte, et uurimine ja otsustamine toimuksid kiiresti ning et vältitaks õigustamatuid tegevusetuse perioode. Seda seetõttu, et asjaomased ettevõtjad on menetluse toimumise ajal nimelt tugevdatud surve all ning tunnevad pidevat ebakindlust selles suhtes, millal nende vastu toimuv menetlus lõpeb ja milline on selle tulemus. Sellises olukorras pakub mõistliku menetlusaja põhimõte neile tugevamat kaitset kui sanktsioonide kohaldamise aegumistähtaja pakutav kaitse.¹⁶⁴

189. Kokkuvõttes jõuan ma seetõttu järeldusele, et on rikutud Solvay põhiõigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

190. Kohaldades kohtuotsusest Baustahl-gewebe¹⁶⁵ tulenevat kohtupraktikat tuleks vaidlustatud kohtuotsus seega menetluse ülemäära pika kestuse tõttu tühistada vähemalt selles osas, milles on trahvi suuruseks määratud 2,25 miljonit eurot.

164 – Vt minu ettepanek eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas FEG, ettepaneku punkt 111, ja eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas TU, ettepaneku punkt 103.

165 – Eespool 216. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahl-gewebe, punktid 48 ja 142.

2. Trahvi vähendamise ulatus

191. Kohtuistungil tehtud järelepärimise peale läksid poolte seisukohad võimaliku trahvi vähendamise ulatuse kohta käesolevas asjas suures osas lahku. Sel ajal kui Solvay soovib, et menetluse kestust arvestades vähendataks trahvi sel määral, et sanktsioonil oleks veel ainult sümboolne iseloom, on komisjon diametraalselt vastupidisel seisukohal: komisjoni arvates ei peaks sümboolne olema mitte trahv, vaid selle vähendamine.

192. Kohtuotsuses Baustahl-gewebe, mis on siiani ainus käsutuses olev näide, oli Euroopa Kohtu poolt tehtud trahvi vähendamine üksnes marginaalne: Üldkohtu määratud 3 miljoni eküü suurust trahvi vähendati 50 000 eküü võrra;¹⁶⁶ see vastab vähendamisele ligikaudu 1,67 % võrra.

193. Kas selline tähtsusetu trahvi vähendamine oleks EÕIK suuniste valguses tänapäeval veel mõistlik, selles tuleb kahelda. Vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale EÕIK artikli 6 lõike 1 kohta, mida tuleb põhiõiguste harta artikli 52 lõike 3 esimese lause

166 – Eespool 83. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahl-gewebe, punktid 141 ja 142.

kohaselt ka liidu õiguses arvestada, on heas-tamise aspektist otsustav asjaolu, mil määral on mõistlikku menetlusaega ületatud.¹⁶⁷

võtta asjaomase ettevõtja poolt toime pandud rikkumise raskust ja teistest küljest selle põhi-õiguse rikkumise raskust, mis tuleneb menet-luse ülemäära pikast kestusest.¹⁷¹

194. Käesolevas asjas ilmneb nii haldus- ja kohtumenetluse üksikutest etappidest kui ka kõikidest menetlusetappidest kokku, et me-netluse mõistlikku aega ületati märkimisvää-rselt: neli aastat ja seitse kuud kestnud tege-vusetus haldusmenetluses,¹⁶⁸ kaheksa aasta ja üheksa kuu pikkune menetlus esimeses koh-tuastmes¹⁶⁹ ning praeguseni kokku 22 aastat kestnud menetlus,¹⁷⁰ – kusjuures puudusid erandlikud asjaolud – ületavad igasuguse mõeldava mõistliku menetlusaja.

197. Käesolevas asjas tuleb lähtuda sellest, et on raskelt rikutud põhiõigust asja arutamise-le mõistliku aja jooksul. See õigustab trahvi selget vähendamist. Ühtlasi tuleb aga arves-se võtta, et komisjoni tuvastuste kohaselt oli Solvay ja CFK vahelise kartellikokkuleppe puhul tegemist siseturu ühe põhilise eeskirja (EÜ artikkel 81) „raske rikkumisega”.¹⁷² Ük-sikjuhtumi kõiki asjaolusid kaaludes pean ma seetõttu mõistlikuks trahvi vähendamist 50% võrra. Arvutuste lähtepunktiks tuleb seejuu-res valida Üldkohtu poolt kindlaksmääratud trahvi suurus.

195. Neil asjaoludel ei oleks trahvi pigem tähtsusetu vähendamine, nagu seda tegi Eu-roopa Kohus kohtuotsuses Baustahlgewebe ja nagu seda näib komisjon ka käesolevas asjas ette kujutavat, mingil juhul mõistlik.

198. Seega juhul, kui Euroopa Kohus ei tühis-ta vaidlustatud kohtuotsust täies ulatuses ega tunnista vaidlusalust otsust kehtetuks,¹⁷³ teen ma vähemalt ettepaneku vähendada 2,25 mil-joni euro suurust trahvi 50% võrra.

196. Ülemäära pikast menetlusest tulenev põhiõiguse rikkumine nõuab tõhusat sankt-siooni. Seejuures tuleb ühest küljest arvesse

167 – Eespool 99. jõealuses märkuses viidatud Euroopa Inim-õiguste Kohtu otsus kohtuasjas Dželili vs. Saksamaa, § 103, ja eespool 98. jõealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ommer vs. Saksamaa, § 50.

168 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 147–151 ja punkt 179.

169 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 180–184.

170 – Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 186 ja 187.

171 – Selle kohta Euroopa Inimõiguste Kohtu eespool 100. jõe-aluses märkuses viidatud otsus kohtuasjas Eckle vs. Sak-samaa, artikkel 50, § 24.

172 – Vaidlusaluse otsuse 62. põhjendus. Üldkohus kinnitas Solvay osalemise kartellikokkuleppes „raskeks” kvalifitseerimist (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 276 ja 286). Vaidlustatud kohtuotsuse seda osa Solvay apellatsioonimenetluses ei kritiseerinud.

173 – Vt selle kohta eespool eelkõige käesoleva ettepaneku punktid 135 ja 163.

VI. Kohtukulud

199. Kodukorra artikli 122 esimene lõik sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse.

200. Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 69 lõikele 2 koosmõjus artikliga 118 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna Solvay on palunud mõista komisjonilt välja nii apellatsioonimenetluses kui esimese astme menetluses tekkinud kohtukulud ja komisjon on kohtuasja mõlemas kohtuastmes kaotanud, tuleb temalt välja mõista mõlema kohtuastme kulud.

VII. Ettepanek

201. Esitatud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku teha järgmine otsus:

- „1. Tühistada Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-58/01: Solvay vs. komisjon.
2. Tunnistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus 2003/5/EÜ kehtetuks.
3. Mõista mõlema kohtuastme kulud välja komisjonilt.”